

Läroplan för grundskolan

REVIDERAD 2017

Läroplan för grundskolan 2011

Reviderad 2017

Förordning (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundskolan.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:28) om kursplaner för grundskolans ämnen och ämnesområden.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:29) om kunskapskrav för grundskolans ämnen och ämnesområden.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:22) om kursplan i samiska.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:23) om kunskapskrav för samiska.

Tredje upplagan (2017)

Denna upplaga har reviderats för att förtydliga skolans uppdrag att stärka elevernas digitala kompetens. Förändringarna finns i läroplanens första och andra del, samt i några kursplaners syfte och centrala innehåll. De kursplaner för ämnen som är förändrade är idrott, matematik, musik, naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen, slöjd, svenska, svenska som andraspråk och teknik. Dessutom finns det förändringar i alla kursplaner för ämnesområden i inriktningen träningskolan.

Andra upplagan (2016)

I den andra upplagan av läroplanen har texten i avsnitt 2.5 Övergång och samverkan reviderats. Dessutom har modersmål kompletterats med kursplan och kunskapskrav för modersmål, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. I den här upplagan av läroplanen finns även kursplan och kunskapskrav för samiska. Kursplanen och kunskapskraven i samiska är inte anpassade till grundskolans målgrupp.

I den första upplagan av läroplanen fanns kunskapskraven publicerade i tabellform. Tabellerna finns nu endast på Skolverkets webbplats.

Den här upplagan av läroplanen finns endast som pdf.

ISBN: 978-91-7559-308-1

Illustration: Tobias Flygar

Grafisk produktion: Typoform AB

Inledning

Skolformerna grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan har var sin läroplan. Tillsammans med de av Skolverket fastställda föreskrifterna utgör den en samlad läroplan för respektive skolform.

Grundsärskolans läroplan innehåller tre delar:

1. Skolans värdegrund och uppdrag
2. Övergripande mål och riktlinjer för utbildningen
3. Kursplaner som kompletteras med kunskapskrav

För grundskolan är skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer för utbildningen samt kursplanerna förordningar som fastställs av regeringen. Grundskolans kunskapskrav är myndighetsföreskrifter som fastställs av Skolverket.

För grundsärskolan, specialskolan och sameskolan är skolans värdegrund och uppdrag och övergripande mål och riktlinjer för utbildningen förordningar som fastställs av regeringen. Grundsärskolans kursplaner och kunskapskrav är myndighetsföreskrifter som fastställs av Skolverket. I specialskolan används huvudsakligen grundskolans kursplaner och kunskapskrav. För ett antal ämnen i specialskolan finns ytterligare kursplaner som fastställs av Skolverket. I sameskolan används grundskolans kursplaner samt en kursplan i samiska som fastställs av Skolverket.

Skolans värdegrund och uppdrag

De samlade läroplanernas första del är i princip likalydande för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Mål och riktlinjer

I läroplanernas andra del anges övergripande mål och riktlinjer för utbildningen under rubrikerna Normer och värden, Kunskaper, Elevens ansvar och inflytande, Skolan och omvärlden samt Bedömning och betyg. Det finns även riktlinjer under rubriken Skola och hem samt Övergång och samverkan. Här anges också rektors ansvar. Denna del är likalydande för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan förutom de övergripande målen om kunskaper. Specialskolan har ett mål och sameskolan har två mål utöver de mål som finns för grundskolan. För grundsärskolan finns anpassade mål för grundsärskolan och för träningsskolan. Läroplanens andra del gäller i tillämpliga delar för förskoleklassen och fritidshemmet.

Kursplaner och kunskapskrav

I läroplanens tredje del av grundsärskolans samlade läroplan finns de kursplaner och kunskapskrav som gäller för grundsärskolan. Kursplanerna innehåller ämnets syfte och centrala innehåll.

Kursplanerna inleds med motiven till varför ämnet finns i respektive skolform. Där-
efter anges syftet med och de långsiktiga målen för undervisningen i ämnet. I det
centrala innehållet anges vad som ska behandlas i undervisningen. Det centrala inne-
hållet är utformat så att det lämnar utrymme för läraren att göra egna fördjupningar
eller tillägg. Kunskapskraven anger kunskapsnivån för godtagbara kunskaper och för
de olika betygsstegen.

Innehåll

1. Skolans värdegrund och uppdrag.....	7
2. Övergripande mål och riktlinjer.....	12
2.1 Normer och värden	12
2.2 Kunskaper	13
2.3 Elevernas ansvar och inflytande.....	15
2.4 Skola och hem	16
2.5 Övergång och samverkan	17
2.6 Skolan och omvärlden	17
2.7 Bedömning och betyg	18
2.8 Rektorns ansvar	19
3. Kursplaner.....	21
ÄMNEN I GRUNDSÄRSKOLAN	
3.1 Bild	21
3.2 Engelska	26
3.3 Hem- och konsumentkunskap	30
3.4 Idrott och hälsa.....	36
3.5 Matematik	42
3.6 Modersmål	48
<i>Modersmål utom nationella minoritetsspråk .....</i>	<i>48</i>
<i>Finska som nationellt minoritetsspråk .....</i>	<i>53</i>
<i>Jiddisch som nationellt minoritetsspråk .....</i>	<i>61</i>
<i>Meänkieli som nationellt minoritetsspråk.....</i>	<i>69</i>
<i>Romani chib som nationellt minoritetsspråk .....</i>	<i>77</i>
3.7 Musik.....	85

3.8 Naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi	91
3.9 Samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap	98
3.10 Samiska	107
3.11 Slöjd	123
3.12 Svenska	128
3.13 Svenska som andraspråk.....	135
3.14 Teknik	142
ÄMNESOMRÅDEN I INRIKTNINGEN TRÄNINGSSKOLAN	
3.15 Estetisk verksamhet.....	148
3.16 Kommunikation	151
3.17 Motorik.....	154
3.18 Vardagsaktiviteter.....	157
3.19 Verklighetsuppfattning	161

1. Skolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Förståelse och medmännisklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.

Saklighet och allsidighet

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma

förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella köns-
mönster. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare. Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet, med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Skapande och undersökande arbete samt lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska även sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information. Utbildningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla *digital kompetens* och ett förhållningssätt som främjar *entreprenörskap*.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett *historiskt perspektiv* kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.

Genom ett *miljöperspektiv* får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett *internationellt perspektiv* är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt för att leva i ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det *etiska perspektivet* är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska präglade skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själv och andra.

Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet som förutsätter och samspekar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande.

Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.

God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Varje skolas utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

2. Övergripande mål och riktlinjer

I de övergripande målen anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundsärskolan. Målen anger inriktningen på skolans arbete.

2.1 NORMER OCH VÄRDEN

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt, och
- i arbetet med normer och värden uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

2.2 KUNSKAPER

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning.

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett nyanserat sätt,
- kan kommunicera på engelska,
- kan använda sig av matematiskt tänkande för vidare studier och i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden,

- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet,
- har fått kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället,
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud, och
- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola, inriktning träningskola

- kan använda det svenska språket för att kommunicera på ett nyanserat sätt,
- kan använda sig av matematiskt tänkande i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt,
- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och formulera egna ståndpunkter,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,

- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället, och
- kan använda och ta del av olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd
- samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- stimulera, handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
  - utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
  - upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
  - får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
  - får använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling,
  - successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar,
  - får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang, och
  - får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.

2.3 ELEVERNAS ANSVAR OCH INFLYTANDE

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan,
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen,
- svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer,
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen, och
- förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

2.4 SKOLA OCH HEM

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.

Läraren ska

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och
- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iakta respekt för elevens integritet.

2.5 ÖVERGÅNG OCH SAMVERKAN

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Skolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar.

Riktlinjer

Läraren ska

- i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande,
- i samverkan med arbetslaget i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar,
- vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- ta tillvara möjligheter till kontinuerligt samarbete om undervisningen i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

2.6 SKOLAN OCH OMVÄRLDEN

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

2.7 BEDÖMNING OCH BETYG

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnes-specifika kunskapskrav för olika betygssteg.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- utvecklar ett allt större ansvar för sina studier, och
- utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna.

Riktlinjer

Läraren ska

- genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,
- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,
- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov, och
- vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

2.8 REKTORNS ANSVAR

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet och samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver,
- kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,
- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,

- undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, trafik, jämställdhet, konsumentfrågor, sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger,
- samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande,
- samverkan kommer till stånd med förskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete,
- formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ,
- samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning,
- den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter, och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen,
- skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens,
- skolans internationella kontakter utvecklas, och
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

3. Kursplaner

3.1 BILD

Bilder har stor betydelse för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av bilder som har till syfte att informera, övertala, underhålla och ge oss estetiska och känslomässiga upplevelser. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är betydelsefulla för att kunna uttrycka egna åsikter och delta aktivt i samhällslivet. Genom att arbeta med olika typer av bilder kan människor utveckla sin kreativitet och bildskapande förmåga.

Syfte

Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder kan skapas och tolkas. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att framställa egna bilder med olika uttrycksformer, tekniker och material. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna stärker tilltron till sin egen förmåga att arbeta kreativt på ett undersökande och problemlösande sätt. Därigenom ska elevernas förmåga att ta egna initiativ uppmuntras.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna får erfarenheter av medier, film, foto, design, arkitektur, konst och olika miljöer. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper i att undersöka och jämföra bilder. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar en förståelse för konst och bilder från olika genrer, kulturer och tidsepoker.

Genom undervisningen ska eleverna utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur bildbudskap utformas i olika medier. Därigenom ska eleverna ges kunskaper om olika sätt att tolka och förhålla sig till bilder.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om bilder och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet bild ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- skapa bilder med olika verktyg, tekniker och material,
- jämföra och reflektera över bilder,
- undersöka bilder och värdera deras syften, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Bildframställning

- Framställning av berättande bilder, till exempel sagobilder.
- Teckning, måleri, modellering och konstruktion.
- Fotografering och överföring av bilder med hjälp av digital teknik.
- Presentation och utvärdering av eget bildskapande.

Redskap för bildframställning

- Några verktyg och tekniker för bildframställning.
- Material som kan användas vid framställning av två- och tredimensionella bilder, till exempel papper, lera och naturmaterial.
- Bildkomposition med hjälp av färg, form och yta.

Bildanalys

- Bilder från olika genrer, kulturer och tidsepoker. Hur de är utformade och vilka budskap de förmedlar.
- Reklam- och nyhetsbilder. Vilket budskap de förmedlar och vilken påverkan de kan ha.
- Informativa bilder, till exempel läromedelsbilder. Vilka budskap de förmedlar och vilken påverkan de kan ha.
- Några inhemska konstnärer och deras verk.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet bild, till exempel för att samtala om bilder och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Bildframställning

- Framställning av berättande och informativa bilder, till exempel seriebilder och illustrationer till text.
- Kombinationer av bild, ljud och text, till exempel serier och film.
- Fotografering och filmande. Hur foto och film kan redigeras med hjälp av digital teknik.
- Presentationer och utvärderingar av eget bildskapande.

Redskap för bildframställning

- Material, verktyg och tekniker. Hur dessa kan användas för bestämda syften i två- och tredimensionella bilder.
- Bildkomposition. Skapa rumslighet med hjälp av linjer, för- och bakgrund.

Bildanalys

- Bilder som behandlar frågor om identitet, kön, sexualitet, etnicitet och maktrelationer. Vilket budskap de förmedlar och vilken påverkan de kan ha.
- Konst- och dokumentärbilder samt arkitektur. Några historiska och samtida bilduttryck och stilar.
- Några internationella konstnärer och deras verk.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet bild, till exempel för att samtala om bilder och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **medverka** i att framställa olika typer av berättande bilder och i att arbeta med givna verktyg, tekniker och material. Eleven **medverkar** i att jämföra egna och andras bilder och **bidrar** då till resonemang om bildernas utformning och om samband, likheter och skillnader i hur de ser ut.

Utifrån undersökningar av reklam- och nyhetsbilder **bidrar** eleven till resonemang om bilders budskap, hur de kan användas och vilken påverkan de kan ha. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om bilder, verktyg, tekniker och material och i utvärdering av arbetsprocesser och bildarbeten.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt framställa olika typer av berättande bilder och arbeta med givna verktyg, tekniker och material. Eleven jämför egna och andras bilder på ett **delvis fungerande** sätt och för då **enkla** resonemang om bildernas utformning och om samband, likheter och skillnader i hur de ser ut.

Utifrån undersökningar av reklam- och nyhetsbilder för eleven **enkla** resonemang om bilders budskap, hur de kan användas och vilken påverkan de kan ha. Eleven kan

använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om bilder, verktyg, tekniker och material och i utvärdering av arbetsprocesser och bildarbeten.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt framställa olika typer av berättande bilder och arbeta med givna verktyg, tekniker och material. Eleven jämför egna och andras bilder på ett **väl fungerande** sätt och för då **välutvecklade** resonemang om bildernas utformning och om samband, likheter och skillnader i hur de ser ut.

Utifrån undersökningar av reklam- och nyhetsbilder för eleven **välutvecklade** resonemang om bilders budskap, hur de kan användas och vilken påverkan de kan ha. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om bilder, verktyg, tekniker och material och i utvärdering av arbetsprocesser och bildarbeten.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **medverka** i att framställa olika typer av berättande och informativa bilder och i att arbeta med olika verktyg, tekniker och material. Dessutom **bidrar** eleven till att kombinera bilder med text och ljud så att de olika delarna samspelar. Eleven **medverkar** i att jämföra olika bilder och arkitektur och **bidrar** då till resonemang om bilduttryck och stilar i några olika tidsepoker.

Utifrån undersökningar av hur bilder uttrycker identitet, sexualitet, etnicitet och maktrelationer **bidrar** eleven till resonemang om bilders budskap, hur de kan användas och vilken påverkan de kan ha. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om bilder, verktyg, tekniker och material, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om arbetsprocesser och bildarbeten.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt framställa olika typer av berättande och informativa bilder och arbeta med olika verktyg, tekniker och material. Dessutom kombinerar eleven bilder med text och ljud så att de olika delarna till **viss del** sam-

spelar. Eleven jämför olika bilder och arkitektur på ett **delvis fungerande** sätt och för då **enkla** resonemang om bilduttryck och stilar i några olika tidsepoker.

Utifrån undersökningar av hur bilder uttrycker identitet, sexualitet, etnicitet och maktrelationer för eleven **enkla** resonemang om bilders budskap, hur de kan användas och vilken påverkan de kan ha. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i egna frågor, i resonemang om bilder, verktyg, tekniker och material och i **enkla** omdömen om arbetsprocesser och bildarbeten.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt framställa olika typer av berättande och informativa bilder och arbeta med olika verktyg, tekniker och material. Dessutom kombinerar eleven bilder med text och ljud så att de olika delarna samspelar **väl**. Eleven jämför olika bilder och arkitektur på ett **väl fungerande** sätt och för då **välutvecklade** resonemang om bilduttryck och stilar i några olika tidsepoker.

Utifrån undersökningar av hur bilder uttrycker identitet, sexualitet, etnicitet och maktrelationer för eleven **välutvecklade** resonemang om bilders budskap, hur de kan användas och vilken påverkan de kan ha. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i egna frågor, i resonemang om bilder, verktyg, tekniker och material och i **välutvecklade** omdömen om arbetsprocesser och bildarbeten.

3.2 ENGELSKA

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Engelska språket omger oss i vardagen och används inom så skilda områden som politik, utbildning och ekonomi. Kunskaper i engelska ökar därför individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet engelska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i engelska språket. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera på engelska och en tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att förstå talad och skriven engelska och formulera sig och samspele med andra i tal och skrift. I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen.

Genom undervisningen ska eleverna få förutsättningar att utveckla sina kunskaper om kulturer och samhällen där engelska används. På så sätt ska undervisningen stimulera elevernas intresse för språk och engelsktalande kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper. Eleverna ska även ges möjlighet att använda olika verktyg för lärande, förståelse och kommunikation.

Genom undervisningen i ämnet engelska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- förstå innehållet i talad engelska och i olika texter,
- skriva text för olika syften, och
- reflektera över livsvillkor och kulturella företeelser i områden där engelska används.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Tala och samtala

- Vardagliga hälsnings-, avskeds- och artighetsfraser.
- Frågeord, frågor och svar.
- Korta fraser om vardagliga ämnen.
- Presentation av den egna personen, vardagen och närmiljön.
- Sånger, ramsor, lekar, spel och dramatiseringar.

Lyssna och läsa

- Berättelser, sånger och ramsor.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.

Skriva

- Ord och ordbilder.

Kultur och samhälle

- Familjeliv och vardag i delar av världen där det engelska språket används.

I årskurs 7–9*Tala och samtala*

- Samtal om vardagshändelser och bekanta och aktuella ämnen.
- Dramatiseringar och rollspel med dialogen i centrum.
- Samtal om egna tankar och upplevelser.
- Presentationer som är berättande, beskrivande och informerande.

Lyssna och läsa

- Talad engelska och texter från olika medier.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.
- Beskrivande och informerande texter som förekommer i vardagen, till exempel instruktioner och nyhetsartiklar.
- Berättande texter.

Skriva

- Beskrivningar och meddelanden.

Kultur och samhälle

- Människors livsvillkor, familjeliv och vardag i delar av världen där det engelska språket används.

Kunskapskrav**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven kan i tal och samtal om **något** elevnära ämne **medverka** i att uttrycka sig med ord och fraser. Utifrån någon given frågeställning **medverkar** eleven i att redogöra för delar av innehållet i tydligt talad engelska med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också **medverka** i att skriva ord. Eleven **bidrar** till resonemang om familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talad engelska med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven för **enkla** resonemang om familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **väl fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talad engelska med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **väl fungerande** sätt. Eleven för **välutvecklade** resonemang om familjeliv och vardag i någon del av världen där det engelska språket används.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer **medverka** i att uttrycka sig med ord, fraser och meningar. Eleven kan **medverka** i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också **medverka** i att skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven **bidrar** till resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i delar av världen där det engelska språket används.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **enkla** resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i delar av världen där det engelska språket används.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talad engelska och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **välutvecklade** resonemang om livsvillkor, familjeliv och vardag i delar av världen där det engelska språket används.

3.3 HEM- OCH KONSUMENTKUNSKAP

Livet i hem och familj har en central betydelse för människan. Våra vanor i hemmet påverkar såväl individens och familjens välbefinnande som samhället och naturen. Kunskaper om konsumentfrågor och arbetet i hemmet ger människor viktiga verktyg för att skapa en fungerande vardag och kunna göra medvetna val som konsumenter med hänsyn till hälsa, ekonomi och miljö.

Syfte

Undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. I en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar ska eleverna ges möjlighet att utveckla ett kunnande som rör mat och måltider. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar tilltron till sin egen förmåga och kreativitet vid matlagning, skapande av måltider och andra uppgifter i hemmet. Därigenom ska elevernas förmåga att ta egna initiativ uppmuntras.

Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om konsumtionens villkor. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att utveckla ett kritiskt förhållningssätt och hantera olika problem och situationer som en ung konsument kan ställas inför.

Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om och ges möjlighet att reflektera över jämställdhet och arbetsfördelning i hemmet. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kulturella variationer och traditioner i olika hushåll.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om konsumentfrågor och arbetet i hemmet och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- planera måltider och tillaga mat för olika situationer och sammanhang,
- hantera och lösa praktiska situationer i hemmet,
- värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Mat, måltider och hälsa

- Recept och instruktioner samt hur de kan läsas och följas.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta.
- Redskap och teknisk utrustning vid bakning, matlagning och måltider.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Samband mellan mat och hälsa.
- Planering av varierade och balanserade måltider, till exempel hur måltiderna kan fördelas över en dag.

Konsumtion och ekonomi

- Rutiner vid inköp. Planering och genomförande.
- Ungas ekonomi, sparande och konsumtion.
- Skillnaden mellan reklam och konsumentinformation.
- Jämförelser av några varor, till exempel utifrån jämförpris.

Miljö och livsstil

- Återvinning. Miljösymboler och lokala regler.
- Olika mattraditioner som är betydelsefulla för eleven, till exempel vid firande av högtider.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet hem- och konsumentkunskap för att till exempel samtala om konsumentfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Mat, måltider och hälsa

- Recept och instruktioner samt hur de kan läsas och följas.
- Matlagning och bakning. Hur valet av metod påverkar arbetsprocessen och resultatet.
- Planering och organisering av arbetet vid matlagning och av andra uppgifter i hemmet.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid matlagning och andra uppgifter i hemmet. Hur dessa används på ett funktionellt och säkert sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Individuella behov av energi och näring, till exempel vid idrottande. Hur måltider kan komponeras efter olika behov.
- Hur man kan arrangera måltider för att skapa gemenskap och välbefinnande.

Konsumtion och ekonomi

- Handla över internet, låna pengar, handla på kredit och teckna abonnemang. Kostnadsberäkningar för boende, mat och fritid.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter.
- Reklamens och mediers påverkan på individers och grupperns konsumtionsvanor.
- Jämförelser av produkter utifrån kvalitet, miljömärkning och ursprungsmärkning.

Miljö och livsstil

- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras. Hur det påverkar miljö och hälsa.
- Hur man kan hushålla med och ta vara på livsmedel och andra förbrukningsvaror i hemmet.
- Tvätt och rengöring och olika rutiner och metoder för detta.
- Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Aktuella samhällsfrågor som rör privatekonomi, mat och hälsa.
- Olika mattraditioner, deras ursprung och betydelse.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet hem- och konsumentkunskap för att till exempel samtala om konsumentfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **medverka** i att tillaga enkla måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet **medverkar** eleven i att använda redskap och livsmedel på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Dessutom kan eleven **bidra** till resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och betydelsen av varierade och balanserade måltider.

Eleven kan **medverka** i att utföra vardagliga uppgifter i hemmet och anger egna förslag till lösningar på enkla praktiska problem. Eleven kan också **bidra** till resonemang om konsekvenser av olika konsumtionsval och handlingar i hemmet. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om konsumentfrågor och arbetet i hemmet och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt tillaga enkla måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap och livsmedel på ett säkert och **delvis ändamålsenligt** sätt. Dessutom kan eleven föra **enkla** resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och betydelsen av varierade och balanserade måltider.

Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hemmet genom att **pröva** och **välja** handlingsalternativ som leder fram till **delvis fungerande** lösningar på enkla praktiska problem. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om konsekvenser av olika konsumtionsval och handlingar i hemmet. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om konsumentfrågor och arbetet i hemmet och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt tillaga enkla måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap och livsmedel på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och betydelsen av varierade och balanserade måltider.

Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hemmet genom att **pröva** och **välja** handlingsalternativ som leder fram till **väl fungerande** lösningar på enkla praktiska problem. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om konsekvenser av olika konsumtionsval och handlingar i hemmet. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om konsumentfrågor och arbetet i hemmet och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **medverka** i att planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet **medverkar** eleven i att använda redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Dessutom kan eleven **bidra** till resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och ge **något** exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.

Eleven kan **medverka** i att utföra vardagliga uppgifter i hemmet och anger egna förslag till lösningar på praktiska problem. Eleven kan också **bidra** till resonemang om hur olika konsumtionsval och handlingar i hemmet kan påverka hälsa, miljö och ekonomi

och ge **något** exempel. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om konsumentfrågor och arbetet i hemmet, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och **delvis ändamålsenligt** sätt. Dessutom kan eleven föra **enkla** resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och ge **några** exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.

Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hemmet och lösa praktiska problem på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om hur olika konsumtionsval och handlingar i hemmet kan påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge **några** exempel. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om konsumentfrågor och arbetet i hemmet, i egna frågor och i **enkla** omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden. I arbetet använder eleven redskap, teknisk utrustning, livsmedel och metoder på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om sambanden mellan mat och hälsa och ge **några** exempel på hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till olika behov.

Eleven kan utföra vardagliga uppgifter i hemmet och lösa praktiska problem på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om hur olika konsumtionsval och handlingar i hemmet kan påverka hälsa, miljö och ekonomi och ge **några** exempel. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om konsumentfrågor och arbetet i hemmet, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om olika arbetsprocesser.

3.4 IDROTT OCH HÄLSA

Fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet. Att ha färdigheter i och kunskaper om idrott och hälsa är en tillgång för både individen och samhället.

Syfte

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Genom undervisningen ska eleverna få prova på många olika slags fysiska aktiviteter.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka hälsan. Därigenom ska eleverna utveckla kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att vistas i olika utemiljöer under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla sin samarbetsförmåga och sin respekt för andra. Eleverna ska också få kännedom om risker och säkerhet vid fysiska aktiviteter och hur man handlar i nödsituationer.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om idrott och hälsa och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- reflektera över samband mellan rörelse, hälsa och livsstil,
- genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer,
- förebygga risker vid fysisk aktivitet och hantera nödsituationer på land och i vatten, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Rörelse

- Grovmotoriska grundformer, till exempel springa, hoppa och klättra. Deras sammansatta former i redskapsövningar, lekar, danser och rörelser till musik, såväl inomhus som utomhus.
- Lekar, danser och idrotter och deras regler.
- Takt och rytm i lekar, danser och rörelser till musik.
- Rörelser i vatten. Att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Samband mellan rörelse, hälsa och livsstil.
- Klädsel för olika aktiviteter och betydelsen av omklädning och dusch.
- Förebyggande av skador, till exempel genom uppvärmning.
- Samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera sig i närmiljön. Hur man ger och följer vägbeskrivningar.
- Lekar och rörelseaktiviteter i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider. Allemansrättens grunder.
- Hänsynstagande och säkerhet i samband med fysiska aktiviteter.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hur man kan hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet idrott och hälsa för att till exempel samtala om rörelseaktiviteter och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Rörelse

- Rörelseförmågor och hur de utvecklas av varierande aktiviteter.
- Styrketräning, konditionsträning, rörlighetsträning och mental träning. Hur dessa aktiviteter påverkar rörelseförmågan och hälsan.
- Hur digitala och andra verktyg kan användas i samband med rörelseaktiviteter.
- Lekar, spel och idrotter och deras regler.
- Traditionella och moderna danser. Rörelse- och träningsprogram till musik.
- Olika simsätt i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Att sätta upp mål för välbefinnande, till exempel förbättring av konditionen. Samband mellan hälsa, rörelse, kost och hygien.
- Hur individens val av idrotter och andra fysiska aktiviteter påverkas av olika faktorer, till exempel av kön.
- Samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, kropps- uppfattning och självbild.
- Kroppsideal inom idrotten och samhället i övrigt. Dopning och vilka lagar och regler som reglerar detta.
- Arbetsställningar och belastningar vid fysiska aktiviteter och förebyggande av skador, till exempel genom uppvärmning och allsidig träning.
- Första hjälpen och hjärt-lungräddning.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera sig i kända miljöer, såväl med som utan digitala verktyg. Enkla kartors uppbyggnad.
- Hur olika friluftaktiviteter kan planeras och genomföras.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hur man kan hantera nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet idrott och hälsa för att till exempel samtala om rörelseaktiviteter och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven kan **medverka** i att vara fysiskt aktiv i lekar, spel och idrotter i skiftande miljöer. Eleven kan också röra sig i vatten och flyta eller simma. Utifrån egna erfarenheter av fysiska aktiviteter kan eleven **bidra** till resonemang om faktorer som påverkar hälsan och den fysiska förmågan. Eleven kan **medverka** i att genomföra olika typer av aktiviteter i natur- och utemiljö. Dessutom **bidrar** eleven till att orientera sig i närmiljön och **medverkar** då i att använda vägbeskrivningar och andra hjälpmedel.

Eleven kan **bidra** till resonemang om hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Eleven **medverkar** också i att beskriva hur man kan agera vid nödsituationer på land och vid vatten under olika årstider. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om idrott och hälsa och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt vara fysiskt aktiv i lekar, spel och idrotter i skiftande miljöer. Eleven kan också röra sig i vatten och flyta eller simma. Utifrån egna erfarenheter av fysiska aktiviteter kan eleven föra **enkla** resonemang om faktorer som påverkar hälsan och den fysiska förmågan. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt genomföra olika typer av aktiviteter i natur- och utemiljö. Dessutom orienterar sig eleven med **viss säkerhet** i närmiljön och använder då vägbeskrivningar och andra hjälpmedel på ett **delvis ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Eleven beskriver också på ett **delvis fungerande** sätt hur man kan agera vid nödsituationer på land och vid vatten under olika årstider. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om idrott och hälsa och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt vara fysiskt aktiv i lekar, spel och idrotter i skiftande miljöer. Eleven kan också röra sig i vatten och flyta eller simma. Utifrån egna erfarenheter av fysiska aktiviteter kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om faktorer som påverkar hälsan och den fysiska förmågan. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt genomföra olika typer av aktiviteter i natur- och utemiljö. Dessutom orienterar sig eleven med **säkerhet** i närmiljön och använder då vägbeskrivningar och andra hjälpmedel på ett **ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Eleven beskriver också på ett **väl fungerande** sätt hur man kan agera vid nödsituationer på land och vid vatten under olika årstider. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om idrott och hälsa och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **medverka** i att vara fysiskt aktiv i lekar, spel och idrotter i skiftande miljöer genom att **bidra** till att variera och anpassa sina rörelser till aktiviteten och samman-

hanget. Eleven kan också simma 200 meter. Utifrån egna erfarenheter av fysiska aktiviteter kan eleven **bidra** till resonemang om samband mellan rörelse, hälsa och livsstil. Eleven kan **medverka** i att genomföra och planera olika typer av aktiviteter i natur- och utemiljö och **bidrar** till att anpassa aktiviteterna till olika förhållanden och allemansrättens regler. Dessutom **bidrar** eleven till att orientera sig i kända miljöer och **medverkar** då i att använda kartor och andra hjälpmedel.

Eleven kan **bidra** till resonemang om hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Eleven **medverkar** också i att beskriva hur man kan agera och använda olika hjälpredskap och metoder vid nödsituationer på land samt i och vid vatten under olika årstider. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om idrott, hälsa och upplevelser av olika fysiska aktiviteter, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt vara fysiskt aktiv i lekar, spel och idrotter i skiftande miljöer genom att **delvis** variera och anpassa sina rörelser till aktiviteten och sammanhanget. Eleven kan också simma 200 meter. Utifrån egna erfarenheter av fysiska aktiviteter kan eleven föra **enkla** resonemang om samband mellan rörelse, hälsa och livsstil. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt genomföra och planera olika typer av aktiviteter i natur- och utemiljö och anpassar **delvis** aktiviteterna till olika förhållanden och allemansrättens regler. Dessutom orienterar sig eleven med **viss säkerhet** i kända miljöer och använder då kartor och andra hjälpmedel på ett **delvis ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Eleven beskriver också på ett **delvis fungerande** sätt hur man kan agera och använda olika hjälpredskap och metoder vid nödsituationer på land samt i och vid vatten under olika årstider. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om idrott, hälsa och upplevelser av olika fysiska aktiviteter, i egna frågor och i **enkla** omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt vara fysiskt aktiv i lekar, spel och idrotter i skiftande miljöer genom att variera och anpassa sina rörelser **väl** till aktiviteten och sammanhanget. Eleven kan också simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. Utifrån egna erfarenheter av fysiska aktiviteter kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om samband mellan rörelse, hälsa och livsstil. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt genomföra och planera olika typer av aktiviteter i natur- och utemiljö och anpassar aktiviteterna **väl** till olika förhållanden och allemansrättens regler. Dessutom orienterar sig eleven med **säkerhet** i kända miljöer och använder då kartor och andra hjälpmedel på ett **ändamålsenligt** sätt.

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Eleven beskriver också på ett **väl fungerande** sätt hur man kan agera och använda olika hjälpredskap och metoder vid nödsituationer på land samt i och vid vatten under olika årstider. Eleven kan använda **många** ämnes-specifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om idrott, hälsa och upplevelser av olika fysiska aktiviteter, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om olika arbetsprocesser.

3.5 MATEMATIK

Matematiken har en flertusenårig historia med bidrag från många kulturer. Den utvecklas såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska matematiken som sådan. Matematisk verksamhet är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhälleliga, sociala, tekniska och digitala utvecklingen. Kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser.

Syfte

Undervisningen i ämnet matematik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om matematik och matematikens användning i vardagen och inom olika ämnesområden. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för matematik och en tilltro till sin egen förmåga att använda matematik i olika sammanhang. Den ska också ge eleverna möjlighet att uppleva estetiska värden i möten med matematiska mönster, former och samband.

Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om grundläggande matematiska metoder och hur dessa kan användas för att besvara frågor i vardagliga situationer. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får uppleva matematiken som en estetisk och kreativ aktivitet som kan användas vid problemlösning och matematiska undersökningar.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt förhållningssätt i situationer där det finns behov av att göra överväganden om matematisk rimlighet. Eleverna ska genom undervisningen ges möjligheter att utveckla kunskaper i att använda digitala verktyg och programmering för att kunna undersöka problemställningar och matematiska begrepp, göra beräkningar och för att presentera och tolka data.

Vidare ska undervisningen i matematik bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om matematik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet matematik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- lösa matematiska problem,
- använda matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter,
- reflektera över rimlighet i situationer med matematisk anknytning, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal mellan 1 och 1 000 och hur de storleksordnas, jämförs och delas upp. Hur de används för att ange antal och ordning.
- Naturliga tal och hur de uttrycks och visas med ord, konkret material, symboler, bilder och på tallinje.
- De fyra räknesätten och hur de kan uttryckas och visas med ord, konkreta material, bilder och symboler.
- Centrala metoder för addition och subtraktion vid huvudräkning, vid beräkningar med skriftliga metoder och vid användning av digitala verktyg.
- Tal i bråkform.
- Rimlighetsbedömning i vardagliga situationer.

Algebra

- Likhetstecknets innebörd.
- Hur enkla mönster i talföljder och enkla geometriska mönster kan konstrueras.
- Hur entydiga, stegvisa instruktioner kan konstrueras, beskrivas och följas som grund för programmering. Symbolers användning vid stegvisa instruktioner.

Tid och pengar

- Enheter och uttryck för tid, till exempel minut, igår och vecka.
- Mäta och uttrycka tid, till exempel med klocka.
- Sedlars och mynts namn och värde i relation till varandra. Digitala betalningssätt.

Sannolikhet och statistik

- Begreppet slump och slumpmässiga händelser i experiment och spel.
- Undersökningar i för eleven bekanta situationer, till exempel prisjämförelser och temperaturmätningar. Tabeller och diagram och hur de kan användas för att sortera data och beskriva resultat, såväl med som utan digitala verktyg. Hur information kan avläsas ur tabeller och diagram.

Geometri

- Lägesord och hur de används för att beskriva placering i rummet, till exempel över, under, framför och bakom.

- De geometriska objekten cirkel, kvadrat, rektangel och triangel. Hur de benämns och hur de ser ut.
- Geometriska begrepp, till exempel längd, bredd och höjd.
- Mätning av längd, volym och massa samt vanliga måttenheter.
- Geometriska mönster.
- Proportionella samband, däribland begreppen dubbelt och hälften.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet matematik för att till exempel beskriva matematiska problem och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal och hur de storleksordnas, jämförs och delas upp. Hur de används för att ange antal och ordning.
- Naturliga tal och enkla tal i decimal- och bråkform. Hur de uttrycks och visas med ord, konkreta material, symboler och bilder samt på tallinje.
- Hur de fyra räknesätten uttrycks och visas med hjälp av ord, konkreta material, bilder och symboler.
- Centrala metoder för de fyra räknesätten vid överslagsberäkning, huvudräkning samt vid beräkningar med skriftliga metoder och digitala verktyg. Metodernas användning i olika situationer.
- Tal i decimal- och bråkform och deras användning i vardagliga situationer.
- Negativa tal och deras användning i konkreta och vardagliga situationer, till exempel vid mätning av temperatur.
- Begreppet procent och hur det används och uttrycks.
- Rimlighetsbedömning i vardagliga situationer.

Algebra

- Hur symboler kan användas för att beteckna till exempel förflyttning eller ett obekant tal.
- Hur mönster i talföljder och geometriska mönster kan konstrueras, beskrivas och uttryckas.
- Hur algoritmer kan skapas och användas vid programmering. Programmering i visuella programmeringsmiljöer.

Tid och pengar

- Enheter för tid, till exempel timmar och minuter och hur de förhåller sig till varandra.
- Olika sätt att uppskatta och mäta tidsskillnader, till exempel med klocka.
- Pengars värde och användning och hur de kan växlas. Digitala betalningssätt.

Sannolikhet och statistik

- Sannolikhet, chans och risk grundat på observationer, simuleringar eller statistiskt material från vardagliga situationer. Jämförelser av sannolikheten vid olika slumpmässiga försök.
- Undersökningar i olika situationer. Tabeller och diagram och hur de kan användas för att sortera data och beskriva resultat från undersökningar, såväl med som utan digitala verktyg. Hur information kan avläsas ur tabeller och diagram.

Geometri

- De geometriska objekten cirkel, kvadrat, rektangel och triangel. Hur de avbildas och beskrivs, såväl med som utan digitala verktyg.
- Geometriska begrepp, till exempel hörn, sida, sträcka och vinkel.
- Mätning och uppskattning av längd, volym och massa med vanliga måttenheter.
- Proportionella samband samt enkel förstoring och förminskning.
- Geometriska mönster och hur de kan konstrueras.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet matematik för att till exempel beskriva matematiska problem och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **medverka** i att lösa enkla problem i vardagliga situationer och anger egna förslag till lösningar. Eleven kan också **medverka** i att avläsa och hämta matematisk information från närmiljön och givna källor på internet. Eleven **bidrar** till att beskriva informationen i någon tabell eller något diagram. Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal mellan 1 och 10. Dessutom **medverkar** eleven i att göra beräkningar och lösa additions- och subtraktionsuppgifter inom talområdet 1–100 med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räknemetoder.

Eleven **bidrar** till att mäta och avläsa sträckor, massor och volymer. Eleven kan **bidra** till resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven **bidrar** också till omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om matematik och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan lösa enkla problem i vardagliga situationer genom att pröva och välja strategier som leder fram till **delvis fungerande** lösningar. Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt avläsa och hämta matematisk information från närmiljön och givna källor på internet. Eleven beskriver informationen i någon tabell eller något diagram på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal mellan 1 och 1 000. Dessutom beräknar och löser eleven additions- och subtraktionsuppgifter inom talområdet 1–100 på ett **delvis fungerande** sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning och skriftliga räknemetoder.

Eleven mäter och avläser sträckor, massor och volymer med **viss säkerhet**. Eleven kan föra **enkla** resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också **enkla** omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om matematik och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan lösa enkla problem i vardagliga situationer genom att pröva och välja strategier som leder fram till **väl fungerande** lösningar. Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt avläsa och hämta matematisk information från närmiljön och givna källor på internet. Eleven beskriver informationen i någon tabell eller något diagram på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal mellan 1 och 1 000. Dessutom beräknar och löser eleven additions- och subtraktionsuppgifter inom talområdet 1–1 000 på ett **väl fungerande** sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning och skriftliga räknemetoder.

Eleven mäter och avläser sträckor, massor och volymer med **säkerhet**. Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också **välutvecklade** omdömen om rimlighet i egna beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om matematik och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **medverka** i att lösa problem i vardagliga situationer och anger egna förslag till lösningar. Eleven kan också **medverka** i att avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven **bidrar** till att beskriva informationen i tabeller och diagram. Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal mellan 1 och 100. Dessutom beräknar och löser eleven additions- och subtraktionsuppgifter inom talområdet 1–10 med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning eller skriftliga räkne-metoder samt **medverkar** i att visa och uttrycka multiplikation och division.

Eleven uppskattar, mäter och avläser sträckor, massor och volymer och **bidrar** till att storleksordna enheterna. Eleven kan **bidra** till resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven **bidrar** också till omdömen om rimlighet i egna och andras beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om matematik, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan lösa problem i vardagliga situationer på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven beskriver informationen i tabeller och diagram på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal. Dessutom beräknar och löser eleven additions-, subtraktions-, multiplikations- och divisions-uppgifter på ett **delvis fungerande** sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning och skriftliga räknemetoder.

Eleven uppskattar, mäter och avläser sträckor, massor och volymer och storleksordnar enheterna med **viss säkerhet**. Eleven kan föra **enkla** och **till viss del underbyggda** resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också **enkla** omdömen om rimlighet i egna och andras beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om matematik, i egna frågor och i **enkla** omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan lösa problem i vardagliga situationer på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt avläsa och hämta matematisk information från olika källor. Eleven beskriver informationen i tabeller och diagram på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan läsa, skriva och storleksordna naturliga tal. Dessutom beräknar och löser eleven additions-, subtraktions-, multiplikations- och divisionsuppgifter på ett **väl fungerande** sätt med hjälp av konkret material, digital teknik, huvudräkning och skriftliga räknemetoder.

Eleven uppskattar, mäter och avläser sträckor, massor och volymer och storleksordnar enheterna med **säkerhet**. Eleven kan föra **välutvecklade** och **väl underbyggda** resonemang om rimlighet när det gäller priser, mängder, tider och annan matematisk information. Eleven ger också **välutvecklade** omdömen om rimlighet i egna och andras beräkningar och lösningar. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om matematik, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om olika arbetsprocesser.

3.6 MODERSMÅL

Modersmål utom nationella minoritetsspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutvecklingen och lärandet inom olika områden.

Syfte

Undervisningen i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om sitt modersmål. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera och anpassa sitt språk till olika sammanhang och för olika syften. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar tal, skrift och andra kommunikationsformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva på modersmålet.

Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om och tilltro till sin förmåga att formulera och uttrycka egna åsikter och tankar. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt språk, sin identitet och sin förståelse för omvärlden.

Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur modersmålet är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begrepps-förståelse på modersmålet.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om kulturer och samhällen där modersmålet talas. Undervisningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.

Genom undervisningen i ämnet modersmål ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förmågan att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- läsa och förstå texter,
- skriva för olika syften, och
- reflektera över traditioner och kulturella företeelser i områden där modersmålet talas.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Tala och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation i olika sammanhang. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Muntligt berättande i olika sammanhang.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå texter.
- Läsriktning samt skrivteckens form och ljud i jämförelse med svenskan.
- Strategier för att skriva elevnära texter.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger och skönlitteratur från områden där modersmålet talas.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till traditioner och företeelser i områden där modersmålet talas.

Kultur och samhälle

- Lekar och sånger från områden där modersmålet talas.
- Högtider och traditioner som eleven möter i olika sammanhang.

I årskurs 7–9

Tala och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation i olika sammanhang och för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Muntliga presentationer i olika sammanhang.
- Uttal, betoning och satsmelodi. Modersmålets uttal i jämförelse med svenskan.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare.
- Modersmålets uppbyggnad. Ordbildning och meningsbyggnad på modersmålet i jämförelse med svenskan.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där modersmålet talas.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel nyhetsartiklar, med anknytning till traditioner och företeelser i områden där modersmålet talas.

Kultur och samhälle

- Seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas.
- Barn och ungdomars vardagsliv i områden där modersmålet talas i jämförelse med vardagsliv i Sverige.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. Dessutom **medverkar** eleven i att berätta om vardagliga händelser.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att **medverka** i att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån sitt modersmåls särdrag kan eleven **medverka** i att uttrycka sig i skrift. Eleven kan också **bidra** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven i områden där modersmålet talas.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **delvis**

ändamålsenligt ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån sitt modersmåls särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider i områden där modersmålet talas.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

ML

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån sitt modersmåls särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider i områden där modersmålet talas.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och **bidra** till att framföra egna åsikter och argument. Dessutom **medverkar** eleven i att genomföra muntliga presentationer.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa olika slags texter. Genom att **medverka** i att svara på frågor om och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån sitt modersmåls särdrag kan eleven **bidra** till att skriva texter och anpassa dem till olika sammanhang. Eleven kan också **bidra** till resonemang om seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **delvis underbyggda** åsikter och argument med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån sitt modersmåls särdrag kan eleven skriva texter med **viss** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **väl underbyggda** åsikter och argument med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån sitt modersmåls särdrag kan eleven skriva texter med **god** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas.

Modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk

Sverigefinnar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – finska – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkets framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i finska som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Undervisningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det nationella minoritetsspråket är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse på det nationella minoritetsspråket.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner samt samhällen där det nationella minoritetsspråket används.

Genom undervisningen i finska som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- förstå innehållet i talat språk och i olika texter,
- skriva för olika syften, och
- reflektera över traditioner och kulturella företeelser i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för finska som förstaspråk

I årskurs 1–6

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Muntligt berättande i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå texter.
- Läsriktning samt skrivteckens form och ljud.
- Strategier för att skriva elevnära texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger och skönlitteratur från olika tider och områden där språket används.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Sverigefinsk kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till sverigefinsk kultur.

I årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang och för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Muntliga presentationer i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Språkets grundläggande struktur med ordbildning och meningsbyggnad.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel nyhetsartiklar, med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Sverigefinsk kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för finska som andraspråk

I årskurs 1–6*Tala, lyssna och samtala*

- Hälsningsfraser och korta fraser om vardagliga ämnen.
- Frågeord, frågor och svar.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Presentation av den egna personen, vardagen och närmiljön.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.
- Alfabetet samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor och sånger från olika tider och områden där språket används.
- Enkla beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Sverigefinsk kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till sverigefinsk kultur.

I årskurs 7–9*Tala, lyssna och samtala*

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleverna, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Dramatiseringar och rollspel med dialogen i centrum.
- Presentationer som är berättande, beskrivande och informerande.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Skrivande av enkla berättande texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Enkla beskrivande och informerande texter som förekommer i vardagen, till exempel instruktioner och nyhetsartiklar.
- Enkla texter för barn och unga med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Sverigefinsk kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Kunskapskrav

Inom ramen för finska som förstaspråk**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. Dessutom **medverkar** eleven i att berätta om vardagliga händelser.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att **medverka** i att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **medverka** i att uttrycka sig i skrift. Eleven kan också **bidra** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **ändamålsenligt**

ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och **bidra** till att framföra egna åsikter och argument. Dessutom **medverkar** eleven i att genomföra muntliga presentationer.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa olika slags texter. Genom att **medverka** i att svara på frågor om och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **bidra** till att skriva texter och anpassa dem till olika sammanhang. Eleven kan också **bidra** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **delvis underbyggda** åsikter och argument med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **viss** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **väl underbyggda** åsikter och argument med ett **ändamålsenligt** ord-förråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **god** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till sverigefinsk kultur.

Inom ramen för finska som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om **något** elevnära ämne **medverka** i att uttrycka sig med ord och fraser. Utifrån någon given frågeställning **medverkar** eleven i att redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också **medverka** i att skriva ord. Eleven **bidrar** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven för **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **väl fung-**

erande sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **väl fungerande** sätt. Eleven för **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer **medverka** i att uttrycka sig med ord, fraser och meningar. Eleven kan **medverka** i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också **medverka** i att skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven **bidrar** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till sverigefinsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till sverigefinsk kultur.

Modersmål – jiddisch som nationellt minoritetsspråk

Judar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – jiddisch – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkets framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i jiddisch som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Undervisningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det nationella minoritetsspråket är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse på det nationella minoritetsspråket.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner samt samhällen där det nationella minoritetsspråket används.

Genom undervisningen i jiddisch som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- förstå innehållet i talat språk och i olika texter,
- skriva för olika syften, och
- reflektera över traditioner och kulturella företeelser i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för jiddisch som förstaspråk

I årskurs 1–6

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Muntligt berättande i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå texter.
- Läsiiktning samt skrivteckens form och ljud.
- Strategier för att skriva elevnära texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger och skönlitteratur från olika tider och områden där språket används.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till judiska traditioner och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Jiddischkultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till jiddischkultur.

I årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang och för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Muntliga presentationer i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Språkets grundläggande struktur med ordbildning och meningsbyggnad.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel nyhetsartiklar, med anknytning till judiska traditioner och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Jiddischkultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för jiddisch som andraspråk

I årskurs 1–6*Tala, lyssna och samtala*

- Hälsningsfraser och korta fraser om vardagliga ämnen.
- Frågeord, frågor och svar.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Presentation av den egna personen, vardagen och närmiljön.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.
- Alfabetet samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor och sånger från olika tider och områden där språket används.
- Enkla beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till judiska traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Jiddischkultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till jiddischkultur.

I årskurs 7–9*Tala, lyssna och samtala*

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleverna, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Dramatiseringar och rollspel med dialogen i centrum.
- Presentationer som är berättande, beskrivande och informerande.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Skrivande av enkla berättande texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Enkla beskrivande och informerande texter som förekommer i vardagen, till exempel instruktioner och nyhetsartiklar.
- Enkla texter för barn och unga med anknytning till judiska traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Jiddischkultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Kunskapskrav

Inom ramen för jiddisch som förstaspråk**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. Dessutom **medverkar** eleven i att berätta om vardagliga händelser.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att **medverka** i att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **medverka** i att uttrycka sig i skrift. Eleven kan också **bidra** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **ändamålsenligt**

ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och **bidra** till att framföra egna åsikter och argument. Dessutom **medverkar** eleven i att genomföra muntliga presentationer.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa olika slags texter. Genom att **medverka** i att svara på frågor om och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **bidra** till att skriva texter och anpassa dem till olika sammanhang. Eleven kan också **bidra** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **delvis underbyggda** åsikter och argument med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **viss** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **väl underbyggda** åsikter och argument med ett **ändamålsenligt** ord-förråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **god** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till jiddischkultur.

Inom ramen för jiddisch som andraspråk**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven kan i tal och samtal om **något** elevnära ämne **medverka** i att uttrycka sig med ord och fraser. Utifrån någon given frågeställning **medverkar** eleven i att redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också **medverka** i att skriva ord. Eleven **bidrar** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven för **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **väl fungerande** sätt.

erande sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **väl fungerande** sätt. Eleven för **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer **medverka** i att uttrycka sig med ord, fraser och meningar. Eleven kan **medverka** i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också **medverka** i att skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven **bidrar** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till jiddischkultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till jiddischkultur.

Modersmål – meänkieli som nationellt minoritetsspråk

Tornedalingar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – meänkieli – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i meänkieli som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Undervisningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det nationella minoritetsspråket är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse på det nationella minoritetsspråket.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner samt samhällen där det nationella minoritetsspråket används.

Genom undervisningen i meänkieli som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- förstå innehållet i talat språk och i olika texter,
- skriva för olika syften, och
- reflektera över traditioner och kulturella företeelser i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för meänkieli som förstaspråk

I årskurs 1.6

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.

- Muntligt berättande i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå texter.
- Läsriktning samt skrivteckens form och ljud.
- Strategier för att skriva elevnära texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger och skönlitteratur från olika tider och områden där språket används.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

I årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang och för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Muntliga presentationer i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Språkets grundläggande struktur med ordbildning och meningsbyggnad.

- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel nyhetsartiklar, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för meänkieli som andraspråk

I årskurs 1–6

Tala, lyssna och samtala

- Hälsningsfraser och korta fraser om vardagliga ämnen.
- Frågeord, frågor och svar.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Presentation av den egna personen, vardagen och närmiljön.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.
- Alfabetet samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor och sånger från olika tider och områden där språket används.
- Enkla beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes traditioner och kulturella företeelser.

- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

I årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleverna, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Dramatiseringar och rollspel med dialogen i centrum.
- Presentationer som är berättande, beskrivande och informerande.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Skrivande av enkla berättande texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Enkla beskrivande och informerande texter som förekommer i vardagen, till exempel instruktioner och nyhetsartiklar.
- Enkla texter för barn och unga med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Kunskapskrav

Inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. Dessutom **medverkar** eleven i att berätta om vardagliga händelser.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att **medverka** i att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **medverka** i att uttrycka sig i skrift. Eleven kan också **bidra** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

ML

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och **bidra** till att framföra egna åsikter och argument. Dessutom **medverkar** eleven i att genomföra muntliga presentationer.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa olika slags texter. Genom att **medverka** i att svara på frågor om och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **bidra** till att skriva texter och anpassa dem till olika sammanhang. Eleven kan också **bidra** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **delvis underbyggda** åsikter och argument med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **viss** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **väl underbyggda** åsikter och argument med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **god** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Inom ramen för meänkieli som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om **något** elevnära ämne **medverka** i att uttrycka sig med ord och fraser. Utifrån någon given frågeställning **medverkar** eleven i att redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också **medverka** i att skriva ord. Eleven **bidrar** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven för **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **väl fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **väl fungerande** sätt. Eleven för **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer **medverka** i att uttrycka sig med ord, fraser och meningar. Eleven kan **medverka** i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också **medverka** i att skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven **bidrar** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Modersmål – romani chib som nationellt minoritetsspråk

Romer är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – romani chib – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i romani chib som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Undervisningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det nationella minoritetsspråket är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse på det nationella minoritetsspråket.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner samt samhällen där det nationella minoritetsspråket används.

Genom undervisningen i romani chib som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- förstå innehållet i talat språk och i olika texter,
- skriva för olika syften, och
- reflektera över traditioner och kulturella företeelser i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för romani chib som förstaspråk

I årskurs 1–6

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Muntligt berättande i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå texter.
- Läsiiktning samt skrivteckens form och ljud.
- Strategier för att skriva elevnära texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger och skönlitteratur från olika tider och områden där språket används.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Romsk kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till romsk kultur.

I årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang och för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Muntliga presentationer i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Språkets grundläggande struktur med ordbildning och meningsbyggnad.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel nyhetsartiklar, med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Romsk kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Centralt innehåll inom ramen för romani chib som andraspråk

I årskurs 1–6*Tala, lyssna och samtala*

- Hälsningsfraser och korta fraser om vardagliga ämnen.
- Frågeord, frågor och svar.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Presentation av den egna personen, vardagen och närmiljön.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.
- Alfabetet samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor och sånger från olika tider och områden där språket används.

- Enkla beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till romska traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Romsk kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till romsk kultur.

I årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleverna, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Dramatiseringar och rollspel med dialogen i centrum.
- Presentationer som är berättande, beskrivande och informerande.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Skrivande av enkla berättande texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Enkla beskrivande och informerande texter som förekommer i vardagen, till exempel instruktioner och nyhetsartiklar.
- Enkla texter för barn och unga med anknytning till romska traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Romsk kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

Kunskapskrav

Inom ramen för romani chib som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. Dessutom **medverkar** eleven i att berätta om vardagliga händelser.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att **medverka** i att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **medverka** i att uttrycka sig i skrift. Eleven kan också **bidra** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till romsk kultur.

ML

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och **bidra** till att framföra egna åsikter och argument. Dessutom **medverkar** eleven i att genomföra muntliga presentationer.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa olika slags texter. Genom att **medverka** i att svara på frågor om och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **bidra** till att skriva texter och anpassa dem till olika sammanhang. Eleven kan också **bidra** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **delvis underbyggda** åsikter och argument med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **viss** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **väl underbyggda** åsikter och argument med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **god** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till romsk kultur.

Inom ramen för romani chib som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om **något** elevnära ämne **medverka** i att uttrycka sig med ord och fraser. Utifrån någon given frågeställning **medverkar** eleven i att redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också **medverka** i att skriva ord. Eleven **bidrar** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven för **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **väl fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **väl fungerande** sätt. Eleven för **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer **medverka** i att uttrycka sig med ord, fraser och meningar. Eleven kan **medverka** i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också **medverka** i att skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven **bidrar** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till Eleven för **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till romsk kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till romsk kultur.

3.7 MUSIK

Musik finns i alla kulturer och berör människor såväl tanke- som känslomässigt. Musik som estetisk uttrycksform används i en mängd sammanhang, har olika funktioner och betyder olika saker för var och en av oss. Den är också en viktig del i människors sociala gemenskap och kan påverka individens identitetsutveckling. I vår tid förenas musik från skilda kulturer och epoker med andra konstformer i nya uttryck. Kunskaper om och i musik ökar möjligheterna att delta i samhällets kulturliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet musik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper som gör det möjligt att delta i musikaliska sammanhang, både genom att själva musicera och genom att lyssna till musik. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att tillägna sig musik som uttrycksform och kommunikationsmedel. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper för att använda sin röst, musikinstrument och digitala verktyg.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om hur musik kan kombineras med andra uttrycksformer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att musicera, röra sig och dramatisera enskilt och i grupp. Genom att på detta sätt bearbeta och skapa musik ska eleverna få möjlighet att utveckla sin kreativitet, musikalitet och tilltro till sin förmåga att sjunga och spela.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att lyssna till, reflektera över och samtala om musik från olika sociala, kulturella och historiska sammanhang. Syftet är att elevernas erfarenheter av musik ska utmanas och fördjupas i mötet med andras musikaliska erfarenheter. På så sätt ska undervisningen i musik bidra till att eleverna får kunskaper om och förståelse för olika musikkulturer.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp, termer och symboler. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om musik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet musik ska eleverna sammanfattningsvis ges möjlighet att utveckla sin förmåga att

- sjunga, spela och skapa musik i olika sammanhang,
- kombinera musik med andra uttrycksformer,
- jämföra och reflektera över musik från olika genrer, tidsepoker och kulturer, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Musicerande och musikskapande

- Sång och spel i olika former och genrer: unison sång, kanon och ensemblespel.
- Imitation med röst, rörelser, rytmer och toner.
- Skapande av egen musik, till exempel till text eller bild.
- Gestaltning av sånger och berättelser med ljud, rytmer och rörelser.

Musikens verktyg

- Rösten som instrument, till exempel i sång och rap.
- Musikaliska symboler med bild, färg, siffer- eller bokstavsstöd, till exempel noter och ackord.
- Blås-, sträng-, tangent- och slagverksinstrument. Hur instrumenten låter och ser ut och exempel på ensemblespel.
- Röst- och hörselvård i samband med musikutövning och musiklyssning, till exempel uppvärmningsövningar och användning av hörselskydd.
- Musikens byggstenar, till exempel rytm, tempo och melodier.
- Musikens formelement, till exempel intro, vers och refräng.
- Digitala verktyg för ljud- och musikskapande.

Musikens sammanhang och funktioner

- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang, bland annat nationalsången och några av de vanligaste psalmerna.
- Sång- och danslekar.
- Musik i olika kulturer och från olika epoker, till exempel folkmusik och populärmusik.
- Musikassociationer: bilder och känslor som kan uppstå när man lyssnar på musik.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet musik för att till exempel samtala om musik och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Musicerande och musikskapande

- Sång i enkla stämmor, ackord- och melodispel i enkla tonarter och ensemblespel i olika genrer.
- Improvisation med sång, dans, rytmik, melodier och instrument.

- Gehörsmusicerande efter musikaliska mönster, till exempel ackord i ett par tonarter.
- Komposition av egen musik, rytmer och rörelser.
- Musik i kombination med andra uttrycksformer, till exempel film, drama, dans och rörelse.
- Framförande av egen och andras musik.

Musikens verktyg

- Röstens som instrument i unison och enklare flerstämmig sång.
- Melodi-, ackord- och digitala instrument, bas och trumset samt verktyg för musikproduktion.
- Musikaliska symboler med bild, färg, siffer- eller bokstavsstöd, till exempel noter och ackord.
- Röst- och hörselvård. Sångteknik och ljudnivåanpassning i musikaliska sammanhang.
- Musikens byggstenar och formelement. Hur de används för att musicera och komponera musik.
- Digitala verktyg för musikskapande, inspelning och bearbetning.

Musikens sammanhang och funktioner

- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang.
- Musikens funktion i samtida medier, till exempel film, reklam och datorspel.
- Ljud och funktioner hos instrument i olika sammanhang, till exempel i en symfoniorkester och i ett rockband.
- Musik och dans som uttryck i några olika kulturer förr och nu, till exempel klassisk musik, folkmusik och rockmusik. Några betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk.
- Musikassociationer: bilder, känslor, åsikter och berättelser som kan uppstå när man lyssnar på musik.
- Musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet i olika kulturer.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet musik för att till exempel samtala om musik och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **medverka** i att sjunga unisont och i kanon. I ensemblespel **medverkar** eleven i att spela på något instrument och **bidrar** då till att använda enstaka musikaliska symboler, byggstenar och formelement.

Eleven kan **medverka** i att kombinera musik med andra uttrycksformer och i att imitera och gestalta musikupplevelser. Eleven kan också **beskriva** och ge exempel på hur hörseln kan påverkas av höga ljudnivåer. Vid jämförelser mellan olika typer av musik **bidrar** eleven till resonemang om musikens utformning och om samband, likheter och skillnader. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om musik och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan sjunga unisont och i kanon på ett **delvis fungerande** sätt. I ensemblespel spelar eleven på något instrument på ett **delvis fungerande** sätt och använder då med **viss säkerhet** enstaka musikaliska symboler, byggstenar och formelement.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt kombinera musik med andra uttrycksformer genom att imitera och gestalta musikupplevelser. Eleven kan också **beskriva** och ge exempel på hur hörseln kan påverkas av höga ljudnivåer. Vid jämförelser mellan olika typer av musik för eleven **enkla** resonemang om musikens utformning och om samband, likheter och skillnader. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om musik och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan sjunga unisont och i kanon på ett **väl fungerande** sätt. I ensemblespel spelar eleven på något instrument på ett **väl fungerande** sätt och använder då med **säkerhet** enstaka musikaliska symboler, byggstenar och formelement.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt kombinera musik med andra uttrycksformer genom att imitera och gestalta musikupplevelser. Eleven kan också **beskriva** och ge

exempel på hur hörseln kan påverkas av höga ljudnivåer. Vid jämförelser mellan olika typer av musik för eleven **välutvecklade** resonemang om musikens utformning och om samband, likheter och skillnader. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om musik och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **medverka** i att sjunga unisont, i kanon och i stämmor i olika sammanhang och genrer. I ensemblespel **medverkar** eleven i att spela på instrument och **bidrar** då till att använda några musikaliska symboler, byggstenar och formelement. Eleven **bidrar** till att anpassa sitt musicerande till sammanhang och genre.

Eleven kan **medverka** i att kombinera musik med andra uttrycksformer och i att improvisera och skapa kompositioner. Eleven kan också **beskriva** och ge exempel på hur hörseln kan påverkas av höga ljudnivåer. Vid jämförelser mellan olika typer av musik **bidrar** eleven till resonemang om musikuttryck och funktion i några olika tidsepoker, kulturer och medier. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om musik, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt sjunga unisont, i kanon och i stämmor i olika sammanhang och genrer. I ensemblespel spelar eleven på instrument på ett **delvis fungerande** sätt och använder då med **viss säkerhet** några musikaliska symboler, byggstenar och formelement. Eleven anpassar **delvis** sitt musicerande till sammanhang och genre.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt kombinera musik med andra uttrycksformer genom att improvisera och skapa kompositioner. Eleven kan också **beskriva** och ge exempel på hur hörseln kan påverkas av höga ljudnivåer. Vid jämförelser mellan olika typer av musik för eleven **enkla** resonemang om musikuttryck och funktion i några olika tidsepoker, kulturer och medier. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om musik, i egna frågor och i **enkla** omdömen om arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt sjunga unisont, i kanon och i stämmor i olika sammanhang och genrer. I ensemblespel spelar eleven på instrument på ett **väl fungerande** sätt och använder då med **säkerhet** några musikaliska symboler, byggstenar och formelement. Eleven anpassar sitt musicerande **väl** till sammanhang och genre.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt kombinera musik med andra uttrycksformer genom att improvisera och skapa kompositioner. Eleven kan också **beskriva** och ge exempel på hur hörseln kan påverkas av höga ljudnivåer. Vid jämförelser mellan olika typer av musik för eleven **välutvecklade** resonemang om musikuttryck och funktion i några olika tidsepoker, kulturer och medier. Eleven kan använda **många** ämnes-specifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om musik, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om arbetsprocesser.

3.8 NATURORIENTERANDE ÄMNE: BIOLOGI, FYSIK OCH KEMI

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i naturorienterande ämnen har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, naturbruk, energiförsörjning, materialutveckling och miljö. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om naturvetenskapliga sammanhang och mönster. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla nyfikenhet på och intresse för de sammanhang och fenomen i naturen som hela tiden påverkar miljön och allt levande.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om människokroppen och om olika faktorer som påverkar hälsan. På så sätt ska eleverna stimuleras att reflektera över samband mellan olika val och deras konsekvenser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna får möta etiska, estetiska och existentiella perspektiv på frågor som rör människa och natur. Därigenom syftar undervisningen till att eleverna utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till såväl sina egna åsikter och andras argument som till information från olika källor. Eleverna ska på så sätt stärka tilltron till sin förmåga att vara delaktiga i samtal om aktuella samhällsfrågor.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskap om hur naturvetenskapliga undersökningar kan göras. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att ställa frågor om och undersöka ekosystem, fysikaliska företeelser och vardagliga kemiska processer utifrån personliga upplevelser och aktuella händelser.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika naturvetenskapliga begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om naturvetenskap och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i de naturorienterande ämnena ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över mönster och strukturer i naturen,
- jämföra och reflektera över samband mellan livsstil, miljö och hälsa,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden,
- genomföra undersökningar med naturvetenskaplig anknytning, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Mönster och strukturer i naturen

- Sol, måne och planeter. Månens faser och några stjärnbilder.
- Olika vädertyper och väderfenomen. Hur de kan observeras och mätas över tid.
- Årstidsväxlingar och kännetecken för de olika årstiderna. Vilka konsekvenser årstidsväxlingarna får för människan.
- Djur och växter i närmiljön och hur de kan sorteras.
- Livscyklar hos några växter och djur.
- Överlevnadsstrategier hos några växter och djur beroende på årstid.
- Vattnets olika former; fast, flytande och gas. Vattnets betydelse för liv på jorden.

Naturvetenskap i vardagen

- Materials egenskaper och hur de kan sorteras och delas in efter till exempel hårdhet, struktur, färg, magnetism, ledningsförmåga och om de flyter eller sjunker i vatten.
- Källsortering och återvinning av vardagliga föremål. Kompostering av organiskt material.
- Energianvändning i hemmet, till exempel av förnybara och fossila bränslen.
- Verksamheter i närsamhället som rör naturvetenskap, till exempel odling, djurhållning och olika former av tillverkningsindustri. Deras betydelse för elevens dagliga liv.
- Aktuella samhällsfrågor som rör naturvetenskap.
- Berättelser, myter, sagor och konst med naturvetenskaplig anknytning.

Kropp och hälsa

- Människokroppen och kroppsdelarnas namn och funktion.
- Hur hälsan påverkas av kost, motion, sömn, sociala relationer och beroende-framkallande medel.
- Puberteten och hur den inverkar på individen. Sexualitet, reproduktion och olika slags relationer.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.

Metoder och arbetsätt

- Fältstudier, experiment och sorteringar. Hur de genomförs och används för att undersöka närmiljön.

- Dokumentation och redovisning av undersökningar och sorteringar med hjälp av skrift, bild och andra uttrycksformer, såväl med som utan digitala verktyg.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de naturorienterande ämnena, till exempel för att samtala om människa, djur och natur och för att utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Mönster och strukturer i naturen

- Jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra och deras betydelse för dygn, månader, år och årtider. Universums uppkomst, utveckling och uppbyggnad.
- Naturvetenskapliga teorier om livets uppkomst. Livets utveckling och mångfald enligt evolutionsteorin.
- Näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.
- Ekosystem i närmiljön och hur växter och djur samspelar med varandra och med miljön. Fotosyntes och förbränning.
- Vattnets kretslopp i naturen och samhällets vattenanvändning.
- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling.

Naturvetenskap i vardagen

- Materialutveckling och hur människan har använt och utvecklat nya material genom historien.
- Elektriska kretsar med batterier och hur de kan kopplas. Hur de kan användas i vardaglig elektrisk utrustning, till exempel i ficklampor.
- Magnetets egenskaper och användning i hemmet och i samhället.
- Kärnkraft, fossila och förnybara bränslen. Deras betydelse för vår energianvändning i samhället och deras för- och nackdelar när det gäller miljön.
- Vanliga kemikalier i hemmet och i samhället, till exempel rengöringsmedel, kosmetika och färger. Hur de används och hanteras på ett säkert sätt samt hur de påverkar hälsa och miljö.
- Verksamheter i närsamhället som rör naturvetenskap, till exempel vattenverk, värmeverk och tillverkningsindustri.
- Människan i rymden och användningen av satelliter.
- Aktuella samhällsfrågor som rör naturvetenskap.
- Berättelser om naturvetenskapliga upptäckter och framsteg genom tiderna.

Kropp och hälsa

- Människokroppens organ, deras namn, placering, utseende och funktion.
- Hur hälsan påverkas av kost, motion, sömn, sociala relationer och beroende-framkallande medel.
- Virus, bakterier, smittspridning och infektioner samt förebyggande hälsovård.
- Människans pubertet, sexualitet och reproduktion. Frågor om identitet, relationer, kärlek och ansvar.
- Preventivmetoder och sexuellt överförbara sjukdomar.
- Hur ljud uppstår, hur örat uppfattar ljud och hur ljudmiljöer påverkar hälsan.
- Ljusets utbredning och hur ögat uppfattar ljus.

Metoder och arbetsätt

- Fältstudier, experiment och sorteringar. Hur de genomförs och används för att undersöka närmiljön.
- Dokumentation och redovisning av undersökningar och sorteringar med hjälp av skrift, bild och andra uttrycksformer, såväl med som utan digitala verktyg.
- Tolkning och granskning av information med koppling till naturvetenskap, till exempel artiklar i tidningar och filmer i digitala medier.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de naturorienterande ämnena, till exempel för att samtala om människa, djur och natur och för att utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **bidra** till resonemang om solen, månen och planeterna och **medverkar** i att identifiera och beskriva några månfasar och stjärnbilder. Eleven ger också **enstaka** exempel på växters och djurs livscyklar och **bidrar** till resonemang om deras överlevnadsstrategier beroende på årstid. Utifrån egna iakttagelser kan eleven **bidra** till resonemang om vattnets olika former. Eleven **medverkar** också i att beskriva vattnets betydelse för liv på jorden. I samtal om miljöfrågor kan eleven **bidra** till resonemang om hur källsortering och återvinning kan göras och till att ge förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan **medverka** i att beskriva några av människans kroppsdelar och sinnen och deras funktion och samband. Utifrån **enstaka** egna exempel på faktorer som påverkar människans hälsa **bidrar** eleven till resonemang om hälsa och ohälsa. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om människans pubertet, sexualitet och reproduktion. Eleven kan **medverka** i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från givna källor och **bidrar** till resonemang om informationens användbarhet. Eleven

kan **medverka** i att genomföra enkla undersökningar och sortering och **bidrar** till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om människa, djur och natur och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan föra **enkla** resonemang om solen, månen och planeterna och identifierar och beskriver några månfasar och stjärnbilder på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven ger också **några** exempel på växters och djurs livscyklar och för **enkla** resonemang om deras överlevnadsstrategier beroende på årstid. Utifrån egna iakttagelser kan eleven föra **enkla** resonemang om vattnets olika former. Eleven beskriver också vattnets betydelse för liv på jorden på ett **delvis fungerande** sätt. I samtal om miljöfrågor kan eleven föra **enkla** resonemang om hur källsortering och återvinning kan göras och ge **delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt beskriva några av människans kroppsdelar och sinnen och deras funktion och samband. Utifrån **några** egna exempel på faktorer som påverkar människans hälsa för eleven **enkla** resonemang om hälsa och ohälsa. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om människans pubertet, sexualitet och reproduktion. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från givna källor och för då **enkla** resonemang om informationens användbarhet. Eleven kan genomföra enkla undersökningar och sorteringar på ett **delvis fungerande** sätt och gör **enkla** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om människa, djur och natur och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om solen, månen och planeterna och identifierar och beskriver några månfasar och stjärnbilder på ett **väl fungerande** sätt. Eleven ger också **några** exempel på växters och djurs livscyklar och för **välutvecklade** resonemang om deras överlevnadsstrategier beroende på årstid. Utifrån egna iakttagelser kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om vattnets olika former. Eleven beskriver också vattnets betydelse för liv på jorden på ett **väl fungerande** sätt. I samtal om miljöfrågor

kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om hur källsortering och återvinning kan göras och ge **väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt beskriva några av människans kroppsdelar och sinnen och deras funktion och samband. Utifrån **några** egna exempel på faktorer som påverkar människans hälsa för eleven **välutvecklade** resonemang om hälsa och ohälsa. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om människans pubertet, sexualitet och reproduktion. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från givna källor och för då **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet. Eleven kan genomföra enkla undersökningar och sorteringar på ett **väl fungerande** sätt och gör **välutvecklad** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om människa, djur och natur och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **bidra** till resonemang om jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra och **medverkar** i att beskriva deras betydelse för dag, natt och årstider. Eleven **medverkar** också i resonemang om livets uppkomst och utveckling i enlighet med evolutionsteorin. Dessutom kan eleven **bidra** till resonemang om vattnets kretslopp och om samhällets vattenanvändning. I samtal om miljöfrågor kan eleven **bidra** till resonemang om samhällets energikällor och till att ge förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan **medverka** i att beskriva några av människans organ och ger **något** exempel på deras funktion och samband. Eleven **bidrar** också till resonemang om förebyggande hälsovård. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om preventivmetoder, identitet och olika relationer och samlevnadsformer. Eleven kan **medverka** i att hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och gör **något** eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan **medverka** i att genomföra fältstudier och andra undersökningar och **bidrar** till dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om människa, djur och natur, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan föra **enkla** resonemang om jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra och beskriver deras betydelse för dag, natt och årstider på

ett **delvis fungerande** sätt. Eleven för också **enkla** resonemang om livets uppkomst och utveckling i enlighet med evolutionsteorin. Dessutom kan eleven föra **enkla** resonemang om vattnets kretslopp och om samhällets vattenanvändning. I samtal om miljöfrågor kan eleven föra **enkla** resonemang om samhällets energikällor och ge **delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt beskriva några av människans organ och ger **några** exempel på deras funktion och samband. Eleven för också **enkla** resonemang om förebyggande hälsovård. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om preventivmetoder, identitet och olika relationer och samlevnadsformer. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **enkla** och **delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan genomföra fältstudier och andra undersökningar på ett **delvis fungerande** sätt och gör **enkel** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om människa, djur och natur, i egna frågor och i **enkla** omdömen om olika arbetsprocesser.

NO

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra och beskriver deras betydelse för dag, natt och årstider på ett **väl fungerande** sätt. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om livets uppkomst och utveckling i enlighet med evolutionsteorin. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om vattnets kretslopp och om samhällets vattenanvändning. I samtal om miljöfrågor kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om samhällets energikällor och ge **väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt beskriva några av människans organ och ger **några** exempel på deras funktion och samband. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om förebyggande hälsovård. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om preventivmetoder, identitet och olika relationer och samlevnadsformer. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information med naturvetenskaplig anknytning från olika källor och för då **välutvecklade** och **väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan genomföra fältstudier och andra undersökningar på ett **väl fungerande** sätt och gör **välutvecklade** dokumentation av arbetet och resultaten. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om människa, djur och natur, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om olika arbetsprocesser.

3.9 SAMHÄLLSORIENTERANDE ÄMNEN: GEOGRAFI, HISTORIA, RELIGIONSKUNSKAP OCH SAMHÄLLSKUNSKAP

Människor har i alla tider och i alla samhällen försökt förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Det är alla människors ansvar att utveckla ett samhälle som präglas av demokratiska värden och att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig. Kunskaper i de samhällsorienterande ämnena ger människor förutsättningar att orientera sig i en allt mer globaliserad och digitaliserad värld och ta ansvar för sitt handlande.

Syfte

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om historiska sammanhang och om hur människor har skapat och förändrat samhällen och kulturer. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla sitt historiemedvetande och få perspektiv på det förflutna, nutiden och framtiden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar. Vidare ska undervisningen stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om geografiska förhållanden, olika platser, regioner och levnadsvillkor i världen. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla ett rumsligt medvetande och kunskaper om mänskliga verksamheter och processer i naturen som påverkar jordytans former och mönster. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om hur människa, samhälle och natur samspekar och vilka konsekvenser det får för naturen och människans levnadsvillkor.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förtroendet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer, värden och arbetssätt. Undervisningen syftar också till att eleverna utvecklar kunskaper om, och ett kritiskt förhållningssätt till, hur man kan hantera information i vardagsliv och studier. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att förstå digitaliseringens betydelse för samhällsutvecklingen och för den personliga integriteten. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och uttrycka sig i olika sammanhang för att på så sätt stärka tilltron till sin förmåga att delta i samtal om samhällsfrågor.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnes-specifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om samhällsfrågor och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över olika historiska händelser, gestalter och tidsperioder,
- jämföra och reflektera över kristendomen, andra religioner och andra livsåskådningar,
- jämföra och reflektera över olika geografiska förhållanden, platser, regioner och levnadsvillkor,
- reflektera över demokratiska värden, principer och arbetsätt,
- söka, granska och värdera information från olika källor och göra egna överväganden, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Att leva tillsammans

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Konsekvenser av egna och andras handlingar och ställningstaganden.
- Ansvarsfullt agerande vid användning av digitala och andra medier.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan, i digitala miljöer och i sportsammanhang.
- Vad demokrati är och hur demokratiska beslut fattas i skolan. Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i Sverige

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Forntiden och hur den kan iaktas i vår tid genom spår i naturen. Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder. Barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under forntiden.
- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi.
- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu. Några kristna högtider och några av de vanligaste psalmerna.
- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.

- Samhällsfunktioner och samhällsservice i närsamhället, till exempel räddningstjänst, sjukvård, fritids- och kulturutbud.

Att leva i världen

- Religiöst motiverade levnadsregler, ritualer, högtider, symboler och berättelser inom kristendom, judendom och islam.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel transportmedel. Hur egna val och prioriteringar kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.
- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Aktuella samhällsfrågor som är betydelsefulla för eleven.

Att undersöka verkligheten

- Tidslinjer. Begreppen dåtid, nutid och framtid.
- Orientera sig i närmiljön med hjälp av vägbeskrivningar och kartor, såväl med som utan digitala verktyg. Namn och läge på platser i närmiljön. Storleksrelationer och väderstreck.
- Jordgloben. Namn på världsdelen samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap.
- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar, såväl med som utan digitala verktyg.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de samhällsorienterande ämnena för att till exempel samtala om samhällsfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Att leva tillsammans

- Livsfrågor som är betydelsefulla för eleven. Identitet och identitetsskapande i relation till kön, sexualitet och livsstil.
- Konfliktlösning och vardagliga moraliska dilemman, till exempel hur man kan hantera olika åsikter.
- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.
- Vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

- Hur livsfrågor, till exempel synen på kärlek och vad som händer efter döden, skildras i olika religioner och andra livsåskådningar.
- Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder. Kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Sveriges grundlag. Hur individer och grupper kan påverka beslut, till exempel genom att rösta i allmänna val eller skapa opinion i sociala medier.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser eller dagstidningar.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering.

Att leva i Sverige

- Skildringar av livet förr och nu i litteratur, sånger och filmer.
- Vikingatid, medeltid, stormaktstid och frihetstid. Några historiska personer och händelser, till exempel drottning Kristina, Karl den XII och häxprocesserna.
- Sveriges historia från cirka 1850 till nutid. Några centrala händelser och gestalter samt barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor.
- Samerna och de nationella minoriteterna i Sverige, till exempel deras rättigheter, kultur och historia.
- Kristendomen i Sverige. Från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.
- Immigration till Sverige förr och nu, samt dess betydelse för kulturer och samhällen.
- Politiska val och partier i Sverige. Riksdag och regering och deras olika uppdrag. Individens och grupperns möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling.
- Yrken och verksamheter i samhället. Entreprenörskap.

Att leva i världen

- Historiska gestalter, händelser och tidsperioder i världen med betydelse för vår egen tid. De båda världskrigen, deras orsaker och följder, samt Förintelsen, folkfördrivningar, folkmord och Gulag.
- Religiöst motiverade levnadsregler, ritualer, högtider, symboler och berättelser inom buddhism och hinduism.
- Vilken betydelse religioner och andra livsåskådningar kan ha för människors identiteter och livsstilar.
- Klimatförändringar och olika förklaringar till dessa.

- Jordytan och på vilket sätt den formas och förändras av människans mark-utnyttjande och naturens egna processer, till exempel skogsavverkning, jordbävning och vulkanutbrott. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Jordens klimat- och vegetationszoner. Hur klimatförhållanden påverkar människors levnadsvillkor.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Kartan och dess uppbyggnad med färger och symboler.
- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på länder och platser i Europa och övriga världen, som är betydelsefulla för eleven.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap.
- Metoder för att söka information från olika källor. Hur man kan värdera, bearbeta och presentera information, såväl med som utan digitala verktyg.
- Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i såväl digitala som andra medier. Hur man kan urskilja budskap, avsändare och syfte.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom de samhällsorienterande ämnena för att till exempel samtala om samhällsfrågor och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **bidra** till resonemang om hemortens historia utifrån olika slags skildringar av människors levnadsvillkor under olika perioder. Med hjälp av tidslinjer visar eleven på någon tidsperiod och **bidrar** till resonemang om forntiden. Eleven kan **medverka** i att jämföra och beskriva kristendomens betydelse för traditioner och vardagsliv i det svenska samhället förr och nu. Vid jämförelser mellan kristendomen och någon annan världsreligion **bidrar** eleven till resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ger exempel på **na**gon likhet och olikhet. Dessutom kan eleven samtala om livsfrågor med betydelse för eleven genom att **bidra** till att ställa frågor, framföra åsikter och ge exempel på **na**gon handling och dess konsekvens.

Eleven kan **medverka** i att använda kartor och andra källor för att orientera sig och för att visa på **na**gon plats och **na**got land med betydelse för eleven. Eleven **medverkar** också i att genomföra enkla fältstudier i natur- och kulturlandskap. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i Sverige. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven **bidra** till att ge förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling. Eleven kan ge exempel på **en**staka

elevnära normer och regler och **bidrar** till resonemang om varför de kan behövas. Eleven kan också **medverka** i att beskriva demokratibegreppet, barnkonventionen och de grundläggande mänskliga rättigheterna. Dessutom ger eleven exempel på samhällsfunktioner och samhällsservice och **bidrar** till resonemang om hur de kan användas. Eleven kan **medverka** i att hämta information om samhället från givna källor och **bidrar** till resonemang om informationens användbarhet. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om samhällsfrågor och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan föra **enkla** resonemang om hemortens historia utifrån olika slags skildringar av människors levnadsvillkor under olika perioder. Med hjälp av tidslinjer visar eleven på tidsperioder och för **enkla** resonemang om forntiden. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt jämföra och beskriva kristendomens betydelse för traditioner och vardagsliv i det svenska samhället förr och nu. Vid jämförelser mellan kristendomen och någon annan världsreligion för eleven **enkla** resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ger exempel på likheter och olikheter. Dessutom kan eleven samtala om livsfrågor med betydelse för eleven genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett **delvis fungerande** sätt samt ge exempel på handlingar och deras konsekvenser.

Eleven kan använda kartor och andra källor på ett **delvis fungerande** sätt för att orientera sig och för att visa på platser och länder med betydelse för eleven. Eleven genomför också enkla fältstudier i natur- och kulturlandskap på ett **delvis fungerande** sätt. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i Sverige. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven ge **enkla** och **delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling. Eleven kan ge exempel på elevnära normer och regler och för **enkla** resonemang om varför de kan behövas. Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt beskriva demokratibegreppet, barnkonventionen och de grundläggande mänskliga rättigheterna. Dessutom ger eleven exempel på samhällsfunktioner och samhällsservice och för **enkla** resonemang om hur de kan användas. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information om samhället från givna källor och för då **enkla** resonemang om informationens användbarhet. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om samhällsfrågor och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om hemortens historia utifrån olika slags skildringar av människors levnadsvillkor under olika perioder. Med hjälp av tidslinjer visar eleven på tidsperioder och för **välutvecklade** resonemang om forntiden. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt jämföra och beskriva kristendomens betydelse för traditioner och vardagsliv i det svenska samhället förr och nu. Vid jämförelser mellan kristendomen och någon annan världsreligion för eleven **välutvecklade** resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ger exempel på likheter och olikheter. Dessutom kan eleven samtala om livsfrågor med betydelse för eleven genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett **väl fungerande** sätt samt ge exempel på handlingar och deras konsekvenser.

Eleven kan använda kartor och andra källor på ett **väl fungerande** sätt för att orientera sig och för att visa på platser och länder med betydelse för eleven. Eleven genomför också enkla fältstudier i natur- och kulturlandskap på ett **väl fungerande** sätt. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i Sverige. I samtal om miljöfrågor med betydelse för eleven kan eleven ge **välutvecklade** och **väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling. Eleven kan ge exempel på elevnära normer och regler och för **välutvecklade** resonemang om varför de kan behövas. Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt beskriva demokratibegreppet, barnkonventionen och de grundläggande mänskliga rättigheterna. Dessutom ger eleven exempel på samhällsfunktioner och samhällsservice och för **välutvecklade** resonemang om hur de kan användas. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information om samhället från givna källor och för då **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett ändamålsenligt sätt i resonemang om samhällsfrågor och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **bidra** till resonemang om Sveriges historia från 1850 till nutid utifrån olika slags skildringar av människors levnadsvillkor. Med hjälp av tidslinjer visar eleven på historiska händelser och **bidrar** till resonemang om olika händelser och gestalter under tidsperioden vikingatid till frihetstid. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om orsaker till och följder av världskrigen samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan **medverka** i att jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering. Vid jämförelser mellan kristendomen och några andra världsreligioner **bidrar** eleven till resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ger exempel på likheter och olikheter. Dessutom kan eleven samtala om olika livsfrågor genom att **bidra** till att framföra och

bemöta åsikter samt resonera om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Eleven kan **medverka** i att använda kartor och andra källor för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven **medverkar** också i att genomföra fältstudier och ger **något** exempel på en process som formar och förändrar jordytan. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i olika delar av världen. I samtal om globala miljöfrågor kan eleven **bidra** till att ge förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling. Eleven kan ge exempel på olika lagar och regler i samhället och **bidrar** till resonemang om varför de kan behövas. Eleven kan också **medverka** i att beskriva politiska val och styrelsesätt i Sverige, mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunder. Eleven berättar något om de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter. Dessutom ger eleven exempel på yrken och verksamheter i samhället och **bidrar** till resonemang om deras funktion. Eleven kan **medverka** i att hämta information om samhället från olika källor och gör något **egget övervägande** vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om samhällsfrågor, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan föra **enkla** resonemang om Sveriges historia från 1850 till nutid utifrån olika slags skildringar av människors levnadsvillkor. Med hjälp av tidslinjer visar eleven på historiska händelser och för **enkla** resonemang om olika händelser och gestalter under tidsperioden vikingatid till frihetstid. Dessutom för eleven **delvis underbyggda** resonemang om orsaker till och följder av världskrigen samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering. Vid jämförelser mellan kristendomen och några andra världsreligioner för eleven **enkla** resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ger exempel på likheter och olikheter. Dessutom kan eleven samtala om olika livsfrågor genom att framföra och bemöta åsikter på ett **delvis fungerande** sätt och föra **enkla** resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt använda kartor och andra källor för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven genomför också fältstudier på ett **delvis fungerande** sätt och ger exempel på processer som formar och förändrar jordytan. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om förut-

sättningar för befolkning och bebyggelse i olika delar av världen. I samtal om globala miljöfrågor kan eleven ge **enkla** och **delvis underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling. Eleven kan ge exempel på lagar och regler i samhället och för **enkla** resonemang om varför de kan behövas. Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt beskriva politiska val och styrelsesätt i Sverige, mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunder. Eleven berättar något om de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter. Dessutom ger eleven exempel på yrken och verksamheter i samhället och för **enkla** resonemang om deras funktion. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information om samhället från olika källor och för då **enkla** och **delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om samhällsfrågor, i egna frågor och i **enkla** omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om Sveriges historia från 1850 till nutid utifrån olika slags skildringar av människors levnadsvillkor. Med hjälp av tidslinjer visar eleven på historiska händelser och för **välutvecklade** resonemang om olika händelser och gestalter under tidsperioden vikingatid till frihetstid. Dessutom för eleven **väl underbyggda** resonemang om orsaker till och följder av världskrigen samt om förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt jämföra och beskriva religionens betydelse i Sverige från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering. Vid jämförelser mellan kristendomen och några andra världsreligioner för eleven **välutvecklade** resonemang om heliga platser, ritualer och levnadsregler och ger exempel på likheter och olikheter. Dessutom kan eleven samtala om olika livsfrågor genom att framföra och bemöta åsikter på ett **väl fungerande** sätt och föra **välutvecklade** resonemang om vad religion och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt använda kartor och andra källor för att visa på kontinenter och världshav samt platser och länder med betydelse för eleven. Eleven genomför också fältstudier på ett **väl fungerande** sätt och ger exempel på processer som formar och förändrar jordytan. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om förutsättningar för befolkning och bebyggelse i olika delar av världen. I samtal om globala miljöfrågor kan eleven ge **välutvecklade** och **väl underbyggda** förslag på olika val som kan bidra till hållbar utveckling. Eleven kan ge exempel på lagar och regler i samhället och för **välutvecklade** resonemang om varför de kan behövas. Eleven kan

också på ett **väl fungerande** sätt beskriva politiska val och styrelsesätt i Sverige, rättssystem, mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunder. Eleven berättar något om de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter. Dessutom ger eleven exempel på yrken och verksamheter i samhället och för **välutvecklade** resonemang om deras funktion. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information om samhället från olika källor och för då **välutvecklade** och **väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om samhällsfrågor, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om olika arbetsprocesser.

3.10 SAMISKA

Samerna är vårt lands enda urfolk och samiskan är officiellt språk i Sverige, Norge och Finland. Det samiska språket är en viktig kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper och förenar samerna tvärs över gränserna i Sápmi/Sábme/Saepmie. Kunskaper i samiska och svenska och kunskaper om den samiska kulturen stärker den egna identiteten och möjliggör deltagande i både det samiska och det svenska samhället.

Syfte

Undervisningen i ämnet samiska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om det samiska språket samt kunskaper om den samiska kulturen. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en funktionell tvåspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på samiska. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om samiska texter i olika genrer liksom om nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om bilder, filmer och musik med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en språklig säkerhet i tal och skrift och tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskaper för att kunna göra jämförelser mellan samiskan och andra språk.

Genom undervisningen i ämnet ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om det samiska språkets historia och utveckling. Eleverna ska genom undervisningen även ges möjlighet att utveckla sin kulturella identitet. Undervisningen ska därför bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om samisk historia, samiska näringar och traditioner samt om samiska samhällsstrukturer.

Genom undervisningen i ämnet samiska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förstå olika former av talad samiska,
- läsa och tolka innehållet i olika texter för skilda syften,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, samt
- reflektera över sociala, historiska och kulturella företeelser i det samiska samhället.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Skrivande av texter om för eleven välbekanta ämnen.
- Samiska alfabetet.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner, samt texter med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.
- Faktatexter för barn med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Språkbruk

- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter, samt ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel dialektord och släktbenämningar.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella samiska boendeformer, färdssätt och näringar i form av renskötsel, jakt och fiske.
- Samiskt kulturarv i form av olika slöjdarter och musik.
- Språkområden i Sverige där elevens egen språkvarietet talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.

- Språkets struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, ords böjningsmönster och ordklasser.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser, vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner. Berättande och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska uttrycksformer.
- Faktatexter för barn och unga med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Språkbruk

- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter, samt ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel ord som beskriver naturen.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Renskötselåret samt olika sätt att fiska och jaga.
- Samiskt kulturarv i form av slöjdade bruks- och konstföremål, musik samt koltar från området där elevernas språkvarietet talas.
- Nord-, lule- och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Saepmie och elevens språkliga ursprung.

I årskurs 7–9, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier.
- Skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Samiskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse, till exempel ordböcker i tryckt och digital form.

Tåla, lyssna och samtala

- Samtal om för eleven välbekanta ämnen, samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande, samt muntliga presentationer med anpassning av språket till situation och mottagare.
- Talad nord-, lule- och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner och företeelser. Texter som belyser samers villkor, identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.
- Ord och begrepp för samiska traditioner, näringar och samhällsstrukturer, samt samiskt kulturarv.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella näringar och samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.
- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans ursprung och utveckling.

I årskurs 1–3, inom ramen för samiska som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter
- Skrivande av olika slags enkla texter med bildstöd.
- Samiska alfabetet.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.

Tåla, lyssna och samtala

- Samtal, frågor och svar, samt hälsningsfraser och presentationer av sig själv.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner, samt texter med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.
- Faktatexter för barn med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel släktbenämningar.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella samiska boendeformer, färdssätt och näringar i form av renskötsel, jakt och fiske.
- Samiskt kulturarv i form av olika slöjdarter och musik.
- Språkområden i Sverige där elevens egen språkvarietet talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för samiska som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Skrivande av berättande texter och faktatexter. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Samiskans struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, ords böjningsmönster och ordklasser.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner. Berättande och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska uttrycksformer.
- Faktatexter för barn och unga med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel ord som beskriver naturen.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Renskötselfäret, samt olika sätt att jaga och fiska.
- Samiskt kulturarv i form av slöjdade bruks- och konstföremål, musik samt koltar från området där elevernas språkvarietet talas.
- Nord-, lule- och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Saepmie och elevens språkliga ursprung.

I årskurs 7–9, inom ramen för samiska som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Skrivande av olika typer av texter med deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Samiskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse, till exempel ordböcker i tryckt och digital form.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om för eleven välbekanta ämnen, samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande, samt muntliga presentationer med anpassning av språket till situation och mottagare.
- Talad nord-, lule- och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna, samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner. Skönlitteratur som belyser samers villkor, identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel väderstecken och märkesdagar.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella näringar och samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.
- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans ursprung och utveckling.

Kunskapskrav

Inom ramen för samiska som förstaspråk**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **i huvudsak** fungerande sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande

beskrivningar och **välutvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **i huvudsak** fungerande sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **viss** språklig variation och **enkel** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om **tydligt framträdande** budskap i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande**

skillnader mellan språken samt föra **enkla och delvis** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **enkla** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt god** språklig variation och **utvecklad** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkrikthet med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande likheter och skillnader** mellan språken samt föra **utvecklade** och underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck,

historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspejar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **god** språklig variation och **välutvecklade** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklade** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **väl fungerande** struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **välutvecklade** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk, beskriva **likheter och strukturella skillnader** mellan språken samt **föra välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Inom ramen för samiska som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan med ett **i huvudsak** fungerande ord- och begreppsförråd presentera muntlig information, samt även samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande inledning, innehåll och avslutning. Genom att på ett **i huvudsak fungerande** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva enkla texter med **begripligt** innehåll. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan med ett **relativt väl** fungerande ord- och begreppsförråd presentera muntlig information, samt även samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning. Genom att på ett **ändamålsenligt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva enkla texter med **relativt tydligt** innehåll. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan med ett **väl** fungerande ord- och begreppsförråd presentera muntlig information, samt även samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning. Genom att på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva enkla texter med **tydligt** innehåll. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar **med god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra **enkla och väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och

även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till situation och mottagare. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspekar på ett **i huvudsak fungerande** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande skillnader** mellan språken samt föra **enkla och delvis** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **enkla** jämförelser till motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situation och mottagare. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god säkerhet**. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande likheter och skillnader** mellan språken samt föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till situation och mottagare. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklade** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med en **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **välutvecklade** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling genom att jämföra samiska med något annat språk, beskriva **likheter och strukturella skillnader** mellan språken samt föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **välutvecklade och nyanserade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

3.11 SLÖJD

Att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av redskap är ett sätt för människan att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design utifrån behov i olika situationer. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativitet och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i det dagliga livet. Dessa förmågor är betydelsefulla för både individers och samhällets utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och tekniker. Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sitt handlag i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat och kombinera dessa kunskaper med medvetna val av material och teknik. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar nyfikenhet och kreativitet och uppmuntra eleverna till att ta egna initiativ och att arbeta på ett undersökande och problemlösande sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar en medvetenhet om estetiska traditioner och förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om slöjd, hantverk och design samt presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet slöjd ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formge och framställa föremål i olika material med lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker,
- välja och planera tillvägagångssätt för slöjdarbetet utifrån syftet med arbetet och utifrån kvalitets- och miljöaspekter,
- undersöka och reflektera över slöjdföremål utifrån kvalitet, form och funktion, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper och användningsområden.
- Handverktyg, redskap och maskiner. Hur de benämns och används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Enkla former av några hantverkstekniker, till exempel metalltrådsarbete, tovning och sågning.
- Enkla skisser och arbetsbeskrivningar, såväl med som utan digitala verktyg, och hur de kan läsas och följas.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering av arbetsprocessen. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar till en helhet.
- Utforskande av materialens, redskapens och verktygens möjligheter.
- Dokumentation av arbetsprocessen i ord och bild, såväl med som utan digitala verktyg.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Föremål och berättelser som inspirationskällor och förebilder för eget skapande.
- Hur färg, form och material påverkar slöjdföremåls uttryck.

Slöjden i samhället

- Slöjdföremålens funktion och betydelse, till exempel som bruks- och prydnadsföremål.
- Några slöjdmaterials ursprung, till exempel ull och svenska träslag.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet slöjd, för att till exempel beskriva slöjdföremål och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper, deras användningsområden och kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material. Hur material kan kombineras med digital teknik.
- Handverktyg, redskap och maskiner. Hur de benämns och används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.

- Några former av hantverkstekniker, till exempel virkning och urholkning.
- Ergonomi och arbetsmiljö, till exempel lämplig arbetshöjd och ljudnivå.
- Skisser, mönster och arbetsbeskrivningar, såväl med som utan digitala verktyg. Hur de kan läsas och följas.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering av arbetsprocessen. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.
- Undersökande av olika material och hantverksteknikers möjligheter.
- Dokumentation av arbetsprocessen i ord och bild, såväl med som utan digitala verktyg.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder för eget skapande.
- Egen formgivning med hjälp av olika material, färger och former.
- Mode och trender i ungdomskulturer, vad de signalerar och hur de kan påverka individen.
- Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet.

Slöjden i samhället

- Slöjd historiskt och i nutid, till exempel lokala hantverkstraditioner och aktuella trender.
- Materialens ursprung, tillverkning, användning och miljöpåverkan.
- Resurshushållning, till exempel genom reparationer och återanvändning av material.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet slöjd för att till exempel beskriva slöjdföremål och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **medverka** i att formge och framställa olika typer av slöjdföremål och i att arbeta med givna redskap, verktyg, och material. Eleven kan också **medverka** i att använda **någon** given hantverksteknik. Utifrån syftet och någon miljöaspekt **medverkar** eleven i att välja material och tekniker i slöjdarbetet.

Eleven **bidrar** till dokumentation av arbetet. Utifrån undersökningar av egna och andras slöjdföremål **bidrar** eleven till resonemang om hur föremålets färg, form och material påverkar uttryck och funktion. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika

ord, begrepp och symboler i resonemang om olika slöjdföremål, redskap, verktyg, hantverkstekniker och material och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt formge och framställa olika typer av slöjdföremål och arbeta med givna redskap, verktyg, och material. Eleven kan också använda **några** givna hantverkstekniker på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån syftet och någon miljöaspekt väljer eleven material och tekniker i slöjdarbetet och ger **enkla** motive-ringar till sina val.

Eleven gör **enkla** dokumentation av arbetet. Utifrån undersökningar av egna och andras slöjdföremål för eleven **enkla** resonemang om hur föremålets färg, form och material påverkar uttryck och funktion. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om olika slöjdföremål, redskap, verktyg, hantverkstekniker och material och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt formge och framställa olika typer av slöjdföremål och arbeta med givna redskap, verktyg och material. Eleven kan också använda **några** givna hantverkstekniker på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån syftet och någon miljöaspekt väljer eleven material och tekniker i slöjdarbetet och ger **välutvecklade** motive-ringar till sina val.

Eleven gör **välutvecklad** dokumentation av arbetet. Utifrån undersökningar av egna och andras slöjdföremål för eleven **välutvecklade** resonemang om hur föremålets färg, form och material påverkar uttryck och funktion. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om olika slöjdföremål, redskap, verktyg, hantverkstekniker och material och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **medverka** i att formge och framställa olika typer av slöjdföremål och i att arbeta med olika redskap, verktyg och material. Eleven kan också **medverka** i att använda olika hantverkstekniker. Utifrån syftet och kvalitets- och miljöaspekter **medverkar** eleven i att välja material och tekniker i slöjdarbetet.

Eleven **bidrar** till dokumentation av arbetet. Utifrån undersökningar av slöjdföremål **bidrar** eleven till resonemang om samband mellan kvalitet, form och funktion. Dessutom **bidrar** eleven till resonemang om trender och traditioner i olika kulturer. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om olika slöjdföremål, redskap, verktyg, hantverkstekniker och material, i egna frågor och vid **bidrag** till omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt formge och framställa olika typer av slöjdföremål och arbeta med olika redskap, verktyg och material. Eleven kan också använda olika hantverkstekniker på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån syftet och kvalitets- och miljöaspekter väljer eleven material och tekniker i slöjdarbetet och ger **enkla** motive-ringar till sina val.

Eleven gör **enkel** dokumentation av arbetet. Utifrån undersökningar av slöjdföremål för eleven **enkla** resonemang om samband mellan kvalitet, form och funktion. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om trender och traditioner i olika kulturer. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamåls-enligt** sätt i resonemang om olika slöjdföremål, redskap, verktyg, hantverkstekniker och material, i egna frågor och i **enkla** omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt formge och framställa olika typer av slöjdföremål och arbeta med olika redskap, verktyg och material. Eleven kan också använda olika hantverkstekniker på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån syftet och kvalitets- och miljöaspekter väljer eleven material och tekniker i slöjdarbetet och ger **välutvecklade** motiveringar till sina val.

Eleven gör **välutvecklad** dokumentation av arbetet. Utifrån undersökningar av slöjdföremål för eleven **välutvecklade** resonemang om samband mellan kvalitet, form och funktion. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om trender och traditioner i olika kulturer. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om olika slöjdföremål, redskap, verktyg, hantverkstekniker och material, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om olika arbetsprocesser.

3.12 SVENSKA

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera och anpassa sitt språk till olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar tal, skrift och andra kommunikationsformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva.

Genom undervisningen ska eleverna få möta, utveckla kunskaper om och ges möjligheter att uttrycka sig genom litteratur, bilder, film, teater, drama, rörelse och andra kommunikationsformer. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om och tilltro till sin förmåga att formulera och uttrycka egna åsikter och tankar. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man uttrycker sig på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt språk, sin identitet och sin förståelse för omvärlden och tar ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det svenska språket är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begrepps-förståelse.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor. Undervisningen ska dessutom bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om digitala kommunikationsverktyg.

Genom undervisningen i ämnet svenska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- läsa, förstå och reflektera över olika texter,
- skriva texter för olika syften och mottagare,
- bearbeta innehållet i litteratur, bilder, film, teater, drama och andra medier, och
- söka och värdera information från olika källor.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Kommunikations- och samtalsregler i olika sammanhang, även i digitala medier. Turtagning, talutrymme, kroppsspråk och mimik.
- Muntliga presentationer. Hur man genomför presentationer inför grupp. Bilder, digitala medier och verktyg samt annat som kan stödja presentationer.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå texter.
- Ordbilder i närmiljön samt utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- Strategier för att skriva olika typer av texter, till exempel meddelanden.
- Alfabetet och den alfabetiska ordningen. Sambandet mellan ljud och bokstav.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Mellanrum mellan ord, stor bokstav och punkt.
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med bildstöd och talsyntes kan användas när man skriver.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning.
- Några barnboksförfattare.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, och hur deras innehåll kan organiseras.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar.
- Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, spel och webbtexter.
- Texter i digitala miljöer för barn, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man kommunicerar med och med vilket syfte, till exempel skillnader mellan att skriva korta digitala meddelanden och att skriva en faktatext.
- Ord, symboler, begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker och på webbplatser för barn.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet, till exempel i tidningsartiklar och i sökträffar via sökmotorer på internet.

I årskurs 7–9*Tala, lyssna och samtala*

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Hur man kan anpassa sin kommunikation till olika situationer och sammanhang.
- Muntliga presentationer. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt annat för att planera och genomföra en presentation.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare. Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Skiljetecken och stavningsregler.
- Alfabetisk ordning. Hur man hittar i innehållsförteckningar och ordböcker.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med stavningskontroll kan användas när man skriver.
- Digitala verktyg för kommunikation.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga: skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter.

- Berättande texters budskap och uppbyggnad med miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några barn- och ungdomsförfattare.
- Beskrivande, förklarande och instruerande texter, till exempel nyhetsartiklar, spelinstruktioner och recept. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexer, interaktiva spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter i digitala miljöer, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man kommunicerar med och med vilket syfte, till exempel skillnader mellan att skriva ett inlägg i sociala medier och att skriva en faktatext.
- Ord, symboler, begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka budskap.
- Variationer i det svenska språket, till exempel slanguttryck och dialekter.
- Ordspråks och metaforers betydelse i texter och dagligt tal.
- Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier och i olika sammanhang.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållnings-sätt.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen **bidrar** eleven till att använda olika kommunikations- och samtalsregler. Dessutom kan eleven **medverka** i att planera och genomföra enkla muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna **medverkar** eleven i att välja och använda **något** verktyg. Eleven kan med **stöd av bilder** läsa berättande texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven **medverkar** i att jämföra och beskriva olika sorters texter med bekant och elevnära innehåll. Eleven kan med **stöd av bilder** skriva ord och meningar. Dessutom **medverkar** eleven i att skriva och strukturera texter genom att använda mellanrum mellan orden, stor bokstav och punkt. Eleven kan **medverka** i att skriva för hand och på dator och i att använda digitala skrivverktyg. Eleven kan också **bidra** till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter från olika tider och kulturer. Eleven kan **medverka** i att hämta information från givna källor och **bidrar** till resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen använder eleven olika kommunikations- och samtalsregler med **viss säkerhet**. Dessutom kan eleven planera och genomföra enkla muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven **något** verktyg på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **visst flyt** läsa berättande texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter med bekant och elevnära innehåll på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter med flera meningar samt skriva texter till bilder så att text och bild samspelar. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **delvis fungerande** sätt genom att använda mellanrum mellan orden, stor bokstav och punkt. Eleven kan skriva för hand och på dator och använder digitala skrivverktyg på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information från givna källor och för då **enkla** resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen använder eleven olika kommunikations- och samtalsregler med **säkerhet**. Dessutom

kan eleven planera och genomföra enkla muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven **några** verktyg på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **flyt** läsa berättande texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter med bekant och elevnära innehåll på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter med handling och tydligt innehåll. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **väl fungerande** sätt genom att använda mellanrum mellan orden, stor bokstav och punkt. Eleven kan skriva för hand och på dator och använder digitala skrivverktyg på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information från givna källor och för då **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och **bidrar** till att framföra egna åsikter och argument. Eleven **bidrar** till att anpassa sitt språk till olika situationer och sammanhang. Dessutom kan eleven **medverka** i att planera och genomföra muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna **medverkar** eleven i att välja och använda några verktyg och digitala medier. Eleven kan med **stöd av bilder** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven **medverkar** i att jämföra och beskriva olika sorters texter. Eleven kan skriva texter med flera meningar och tydligt innehåll och **bidrar** till att anpassa texterna till mottagare och syfte. Dessutom **medverkar** eleven i att strukturera texterna genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva med läslig handstil och på dator och **medverkar** i att använda digital stavningskontroll och digitala kommunikationsverktyg. Eleven kan också **bidra** till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer. Eleven kan **medverka** i att hämta information från olika källor och medier och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven **medverka** i att söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **delvis underbyggda** åsikter och argument. Eleven anpassar **delvis** sitt språk till olika situationer och sammanhang. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några verktyg och digitala medier på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **visst flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och **viss** anpassning till mottagare och syfte. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **delvis fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva med läslig handstil och på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsverktyg på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **enkla** och **delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **väl underbyggda** åsikter och argument. Eleven anpassar sitt språk **väl** till olika situationer och sammanhang. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några verktyg och digitala medier på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och **god** anpassning till mottagare och syfte. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **väl fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva med läslig handstil och på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kom-

munikationsverktyg på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **välutvecklade** och **väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **väl fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

3.13 SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera och anpassa sitt språk till olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar tal, skrift och andra kommunikationsformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sin läsförmåga och sitt intresse för att läsa och skriva på svenska. Undervisningen ska också ge eleverna många möjligheter att kommunicera på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att ställa för tidiga krav på språklig korrekthet.

Genom undervisningen ska eleverna få möta, utveckla kunskaper om och ges möjligheter att uttrycka sig genom litteratur, bilder, film, teater, drama, rörelse och andra kommunikationsformer. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om och tilltro till sin förmåga att formulera och uttrycka egna åsikter och tankar. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man uttrycker sig på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt språk, sin identitet och sin förståelse för omvärlden och tar ansvar för det egna språkbruket i olika sammanhang och medier.

Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det svenska språket är uppbyggt och om dess uttal. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor. Undervisningen ska dessutom bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om digitala kommunikationsverktyg.

Genom undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- läsa, förstå och reflektera över olika texter,
- skriva texter för olika syften och mottagare,
- bearbeta innehållet i litteratur, bilder, film, teater, drama och andra medier, och
- söka och värdera information från olika källor.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Kommunikations- och samtalsregler i olika sammanhang även i digitala medier. Turtagning, talutrymme, kroppsspråk och mimik.
- Muntliga presentationer. Hur man genomför presentationer inför grupp. Bilder, digitala medier och verktyg samt annat som kan stödja presentationer.
- Uttal, betoning och satsmelodi. Svenska språkets uttal i jämförelse med modersmålets.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå texter.
- Ordbilder i närmiljön samt utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- Strategier för att skriva olika typer av texter, till exempel meddelanden.
- Alfabetet och den alfabetiska ordningen. Sambandet mellan ljud och bokstav. Bokstävers form och ljud i jämförelse med modersmålet.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Mellanrum mellan ord, stor bokstav och punkt.
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med bildstöd och talsyntes kan användas när man skriver.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning.
- Några barnboksförfattare.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, och hur deras innehåll kan organiseras.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar.
- Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, spel och webbtexter.
- Texter i digitala miljöer för barn, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man kommunicerar med och med vilket syfte, till exempel skillnaden mellan att skriva korta digitala meddelanden och att skriva en faktatext.
- Ord, symboler, begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Språkbruk samt möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker och på webbplatser för barn.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet, till exempel i tidningsartiklar och i sökträffar via sökmotorer på internet.

I årskurs 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Hur man kan använda omskrivningar och visuell förstärkning, till exempel bilder och tecken, för att förstå och göra sig förstådd.
- Kommunikation för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Hur man kan anpassa sin kommunikation till olika situationer och sammanhang.
- Muntliga presentationer. Stödord, bilder, digitala medier och verktyg samt annat för att planera och genomföra en presentation.
- Uttal, satsmelodi och sambandet mellan betoning och betydelse.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare. Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form.
- Skriftspråkets uppbyggnad. Skiljetecken och stavningsregler.
- Alfabetisk ordning. Hur man hittar i innehållsförteckningar och ordböcker.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.
- Skrivverktyg. Hur till exempel ordbehandlingsprogram med stavningskontroll kan användas när man skriver.
- Digitala verktyg för kommunikation.

Berättande texter och faktatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga: skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Berättande texters budskap och uppbyggnad med miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några barn- och ungdomsförfattare.
- Beskrivande, förklarande och instruerande texter, till exempel nyhetsartiklar, spelinstruktioner och recept. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter i digitala miljöer, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man kommunicerar med och med vilket syfte, till exempel skillnader mellan att skriva ett inlägg i sociala medier och att skriva en faktatext.
- Ord, symboler, begrepp och kroppsspråk som används för att uttrycka budskap.
- Variationer i det svenska språket, till exempel slanguttryck och dialekter.
- Ordspråks och metaforers betydelse i texter och dagligt tal.
- Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier och i olika sammanhang.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållnings-sätt.

Kunskapskrav**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6**

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och bidrar till att använda språkliga strategier för att göra sig förstådd. I samtalen **bidrar** eleven till att använda olika kommunikations- och samtalsregler. Dessutom kan eleven **medverka** i att planera och genomföra enkla muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna **medverkar** eleven i att välja och använda **något** verktyg. Eleven kan med **stöd av bilder** läsa

berättande texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven **medverkar** i att jämföra och beskriva olika sorters texter med bekant och elevnära innehåll. Eleven kan med **stöd av bilder** skriva ord och meningar. Dessutom **medverkar** eleven i att skriva och strukturera texter genom att använda mellanrum mellan orden, stor bokstav och punkt. Eleven kan **medverka** i att skriva för hand och på dator och i att använda digitala skrivverktyg. Eleven kan också **bidra** till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter från olika tider och kulturer. Eleven kan **medverka** i att hämta information från givna källor och **bidrar** till resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen använder eleven olika kommunikations- och samtalsregler med **viss säkerhet**. Dessutom kan eleven planera och genomföra enkla muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven **något** verktyg på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **visst flyt** läsa berättande texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter med bekant och elevnära innehåll på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter med flera meningar samt skriva texter till bilder så att text och bild samspelar. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **delvis fungerande** sätt genom att använda mellanrum mellan orden, stor bokstav och punkt. Eleven kan skriva för hand och på dator och använder digitala skrivverktyg på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information från givna källor och för då **enkla** resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen använder eleven olika kommunikations- och samtalsregler med **säkerhet**. Dessutom kan eleven planera och genomföra enkla muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven **några** verktyg på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **flyt** läsa berättande texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter med bekant och elevnära innehåll på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter med handling och tydligt innehåll. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **väl fungerande** sätt genom att använda mellanrum mellan orden, stor bokstav och punkt. Eleven kan skriva för hand och på dator och använder digitala skrivverktyg på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information från givna källor och för då **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och bidrar till att använda språkliga strategier för att göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och **bidrar** till att framföra egna åsikter. Eleven **bidrar** till att anpassa sitt språk till olika situationer och sammanhang. Dessutom kan eleven **medverka** i att planera och genomföra muntliga presentationer. I arbetet med presentationerna **medverkar** eleven i att välja och använda några verktyg och digitala medier. Eleven kan med **stöd av bilder** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, ställa egna frågor och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven **medverkar** i att jämföra och beskriva olika sorters texter. Eleven kan skriva texter med flera meningar och tydligt innehåll och **bidrar** till att anpassa texterna till mottagare och syfte. Dessutom **medverkar** eleven i att strukturera texterna genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva med läslig handstil och på dator och **medverkar** i att använda digital stavningskontroll och digitala kommunikationsverktyg. Eleven kan också **bidra** till resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer. Eleven kan **medverka** i att hämta information från olika källor och medier och gör något eget övervägande vid resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven **medverka** i att söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **delvis underbyggda** åsikter. Eleven anpassar **delvis** sitt språk till olika situationer och sammanhang. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några verktyg och digitala medier på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **visst flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att svara på frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och **viss** anpassning till mottagare och syfte. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **delvis fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva med läslig handstil och på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsverktyg på ett **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **enkla** och **delvis underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen i olika sammanhang genom att på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor och använder då språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. I samtalen lyssnar eleven till andras åsikter och framför egna **väl underbyggda** åsikter och argument. Eleven anpassar sitt språk **väl** till olika situationer och sammanhang. Dessutom kan eleven planera och genomföra muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt. I arbetet med presentationerna väljer och använder eleven några verktyg och digitala medier på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan med **flyt** läsa texter från olika genrer. Genom att

svara på frågor, återge delar av innehållet och sammanfatta innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna.

Eleven jämför och beskriver olika sorters texter på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan skriva texter i olika genrer med varierat ordval, tydligt innehåll och **god** anpassning till mottagare och syfte. Dessutom strukturerar eleven texterna på ett **väl fungerande** sätt genom att använda skiljetecken och stavningsregler. Eleven kan skriva med läslig handstil och på dator och använder digital stavningskontroll och digitala kommunikationsverktyg på ett **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om budskap och handling i olika typer av berättade texter och filmer från olika tider och kulturer. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt hämta information från olika källor och medier och för då **välutvecklade** och **väl underbyggda** resonemang om informationens trovärdighet och relevans. Dessutom kan eleven på ett **väl fungerande** sätt söka information där sökorden är ordnade i alfabetisk ordning.

3.14 TEKNIK

Tekniska lösningar har i alla tider varit betydelsefulla för människan och för samhällets utveckling. Drivkrafterna bakom teknikutvecklingen har ofta varit en strävan att lösa problem och uppfylla mänskliga behov. I vår tid ställs allt högre krav på tekniskt kunnande i vardags- och arbetslivet och många av dagens samhällsfrågor och politiska beslut rymmer inslag av teknik. För att förstå teknikens roll för individen, samhället och miljön behöver den teknik som omger oss göras synlig och begriplig.

Syfte

Undervisningen i ämnet teknik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om tekniska lösningar i vardagen, hur de fungerar och kan användas. Undervisningen syftar också till att stimulera elevernas intresse för teknik.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om hur man kan lösa problem och uppfylla behov med hjälp av teknik. Eleverna ska även ges förutsättningar att pröva egna tekniska idéer och hitta lösningar. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om och erfarenheter av hur redskap och teknisk utrustning används på ett säkert och ändamålsenligt sätt. På så sätt ska eleverna ges möjlighet att stärka tilltron till sin förmåga att använda teknik och att med teknikens hjälp lösa vardagliga problem och tillfredsställa olika behov.

I teknikundervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla medvetenhet om att teknisk verksamhet och den egna användningen av tekniska lösningar har betydelse för och påverkar människan, samhället och miljön. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till tekniska lösningar. Eleverna ska även ges möjlighet att få en orientering om teknikens historiska utveckling för att bättre förstå framväxten av dagens teknik.

Vidare ska undervisningen i teknik bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp och uttrycksformer. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att samtala om teknik och presentera och utvärdera arbetsprocesser.

Genom undervisningen i ämnet teknik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- jämföra och reflektera över tekniska lösningar i vardagen utifrån ändamålsenlighet och funktion,
- identifiera problem och behov som kan lösas med teknik och utarbeta förslag till lösningar,
- hantera redskap och teknisk utrustning på ett säkert och ändamålsenligt sätt,
- värdera konsekvenser av olika teknikval för individ, samhälle och miljö, och
- använda ämnesspecifika ord, begrepp och symboler.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Tekniska lösningar

- Vad datorer används till och några av datorns grundläggande delar för inmatning, utmatning och lagring av information, till exempel tangenter, skärm och hårddisk. Några vanliga föremål som styrs av datorer, till exempel diskmaskiner och telefoner.
- Föremål där enkla mekanismer såsom hävstänger och länkar används för att uppnå en viss funktion, till exempel föremål på lekplatsen och husgeråd av olika slag.
- Tekniska lösningar där människan härmat naturen, till exempel kardborren som förebild för kardborrebandet.
- Material för eget konstruktionsarbete. Deras egenskaper och hur de kan sammanfogas.

Strategier för att hantera och utveckla tekniska lösningar

- Undersökande av hur några vardagliga föremål är uppbyggda, utformade och fungerar, samt ge förslag på hur de kan förändras.
- Egna konstruktioner där man tillämpar enkla mekanismer.
- Att styra föremål med programmering.
- Dokumentation, till exempel i form av skisser, bilder, samt fysiska och digitala modeller.
- Redskap och teknisk utrustning i närmiljön. Hur de används på ett ändamålsenligt och säkert sätt.
- Instruktioner, till exempel till enkla byggsatser.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Föremål i elevens vardag. Hur de är anpassade efter människans behov och har förändrats över tid.
- Säkerhet vid teknikanvändning, till exempel när man hanterar elektricitet och använder olika tjänster via internet.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet teknik för att till exempel samtala om teknik och utvärdera arbetsprocesser.

I årskurs 7–9

Tekniska lösningar

- Tekniska lösningar inom kommunikations- och informationsteknik för utbyte av information, till exempel datorer, internet och mobiltelefoni. Hur datorer styrs av program och kan kopplas samman i nätverk.

- Föremål som består av rörliga delar och hur de rörliga delarna är sammanfogade med hjälp av olika mekanismer för att uppnå en viss funktion, till exempel handbromsen eller tramporna på cykeln.
- Hur vanliga hållfasta och stabila konstruktioner är uppbyggda, till exempel hus och broar.
- Material som används till exempel i hållfasta och stabila konstruktioner, samt deras egenskaper.
- Tekniska lösningar som utnyttjar elkomponenter och enkel elektronik för att åstadkomma ljud, ljus eller rörelse, till exempel larm och belysning.

Strategier för att hantera och utveckla tekniska lösningar

- Tillvägagångssätt för att lösa tekniska vardagsproblem och behov, till exempel om lampan slocknar och att inreda ett rum.
- Egna konstruktioner med tillämpningar av principer för hållfasta och stabila strukturer, mekanismer och elektriska kopplingar.
- Att styra egna konstruktioner eller andra föremål med programmering.
- Dokumentation med förklarande ord och begrepp, till exempel i form av enkla skisser, bilder och med fysiska och digitala modeller.
- Användning av redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informations-sökning och tjänster av olika slag i samhället. Hur de används på ett ändamålsenligt och säkert sätt.
- Manualer för redskap och teknisk utrustning i närmiljön.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Tekniska system i hemmet och samhället, till exempel vatten- och avloppssystem och system för återvinning. Några delar i systemen och hur de samverkar. Systemens förändringar över tid och några orsaker till det.
- Säkerhet vid teknikanvändning, till exempel vid överföring av information i digitala miljöer.
- Olika sätt att hushålla med resurser i närmiljön, till exempel energi och vatten.
- Konsekvenser av teknikval, för- och nackdelar med olika tekniska lösningar.
- Hur teknik ingår i och förändrar förutsättningar för olika yrken och inom alla samhällsområden.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnet teknik för att till exempel samtala om teknik och utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **bidra** till resonemang om hur några föremål är konstruerade, fungerar och används. Eleven ger också **något** exempel på föremål där människan har härmat naturen. Dessutom **medverkar** eleven i att undersöka och beskriva föremål med enkla mekanismer och **bidrar** till resonemang om hur de är konstruerade och fungerar. Eleven kan **bidra** till att utforma förslag till hur något vardagligt problem kan lösas med hjälp av teknik. Utifrån instruktioner eller förebilder **medverkar** eleven i att genomföra enkla konstruktionsarbeten.

Eleven **bidrar** också till resonemang om de använda materialens egenskaper och om hur de har sammanfogats. Eleven **bidrar** till dokumentation av arbetet. Eleven **medverkar** i att använda redskap och teknisk utrustning på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven kan **bidra** till resonemang om tekniska lösningars för- och nackdelar för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **enstaka** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om teknik och tekniska lösningar och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur några föremål är konstruerade, fungerar och används. Eleven ger också **några** exempel på föremål där människan har härmat naturen. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett **delvis fungerande** sätt föremål med enkla mekanismer och för **enkla** resonemang om hur de är konstruerade och fungerar. Eleven kan utforma **enkla** förslag till hur något vardagligt problem kan lösas med hjälp av teknik. Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven enkla konstruktionsarbeten på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven för också **enkla** resonemang om de använda materialens egenskaper och om hur de har sammanfogats. Eleven gör **enkel** dokumentation av arbetet. Eleven använder redskap och teknisk utrustning på ett säkert och **delvis ändamålsenligt** sätt. Eleven kan föra **enkla** resonemang om tekniska lösningars för- och nackdelar för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om hur några föremål är konstruerade, fungerar och används. Eleven ger också **några** exempel på föremål där människan har härmat naturen. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett **väl fungerande** sätt föremål med enkla mekanismer och för **välutvecklade** resonemang om hur de är konstruerade och fungerar. Eleven kan utforma **välutvecklade** förslag till hur något vardagligt problem kan lösas med hjälp av teknik. Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven enkla konstruktionsarbeten på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven för också **välutvecklade** resonemang om de använda materialens egenskaper och om hur de har sammanfogats. Eleven gör **välutvecklad** dokumentation av arbetet. Eleven använder redskap och teknisk utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om tekniska lösningars för- och nackdelar för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar och i utvärdering av arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan **bidra** till resonemang om några tekniska lösningar där elkomponenter används för att få ljud, ljus eller rörelse. Eleven ger också **något** exempel på andra liknande lösningar. Dessutom **medverkar** eleven i att undersöka och beskriva föremål med rörliga delar som samverkar, och **bidrar** till resonemang om hur de är konstruerade och fungerar. Eleven **medverkar** också i att undersöka och beskriva föremål med hållfasta och stabila konstruktioner och **bidrar** till resonemang om hur de är uppbyggda. Eleven kan **bidra** till att utforma förslag till hur något vardagligt problem kan lösas med hjälp av teknik. Utifrån instruktioner eller förebilder **medverkar** eleven i att genomföra konstruktionsarbeten där principer för elektriska kopplingar, enkla mekanismer och hållfasta och stabila konstruktioner tillämpas. Eleven **bidrar** också till resonemang om de använda materialens egenskaper och om hur de har sammanfogats.

Eleven **bidrar** till dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och **medverkar** i att beskriva intentionen med arbetet. Eleven **medverkar** i att på ett säkert och ändamålsenligt sätt använda redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden. Dessutom **medverkar** eleven i att använda manualer för att få utrustningen att fungera. Eleven kan **bidra** till resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **några** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler i resonemang om teknik och tekniska lösningar, i egna frågor och vid bidrag till omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan föra **enkla** resonemang om några tekniska lösningar där elkomponenter används för att få ljud, ljus eller rörelse. Eleven ger också **några** exempel på andra liknande lösningar. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett **delvis fungerande** sätt föremål med rörliga delar som samverkar, och för **enkla** resonemang om hur de är konstruerade och fungerar. Eleven undersöker och beskriver på ett **delvis fungerande** sätt föremål med hållfasta och stabila konstruktioner och för **enkla** resonemang om hur de är uppbyggda. Eleven kan utforma **enkla** och **delvis underbyggda** förslag till hur vardagliga problem kan lösas med hjälp av teknik. Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven på ett **delvis fungerande** sätt konstruktionsarbeten där principer för elektriska kopplingar, enkla mekanismer och hållfasta och stabila konstruktioner tillämpas. Eleven för också **enkla** resonemang om de använda materialens egenskaper och om hur de har sammanfogats.

Eleven gör **enkel** dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och beskriver på ett **delvis fungerande** sätt intentionen med arbetet. Eleven använder på ett säkert och **delvis ändamålsenligt** sätt redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden. Dessutom använder eleven manualer på ett **delvis fungerande** sätt för att få utrustningen att fungera. Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **delvis ändamålsenligt** sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar, i egna frågor och i **enkla** omdömen om olika arbetsprocesser.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om några tekniska lösningar där elkomponenter används för att få ljud, ljus eller rörelse. Eleven ger också **några** exempel på andra liknande lösningar. Dessutom undersöker och beskriver eleven på ett **väl fungerande** sätt föremål med rörliga delar som samverkar, och för **välutvecklade** resonemang om hur de är konstruerade och fungerar. Eleven undersöker och beskriver på ett **väl fungerande** sätt föremål med hållfasta och stabila konstruktioner och för **välutvecklade** resonemang om hur de är uppbyggda. Eleven kan utforma **välutvecklade** och **väl underbyggda** förslag till hur vardagliga problem kan lösas med hjälp av teknik. Utifrån instruktioner eller förebilder genomför eleven på ett **väl fungerande** sätt konstruktionsarbeten där principer för elektriska kopplingar, enkla mekanismer och hållfasta och stabila konstruktioner tillämpas. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om de använda materialens egenskaper och om hur de har sammanfogats.

Eleven gör **välutvecklade** dokumentation av arbetet med olika uttrycksformer och beskriver på ett **väl fungerande** sätt intentionen med arbetet. Eleven använder på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt redskap och teknisk utrustning för kommunikation, informationssökning och andra användningsområden. Dessutom använder eleven manualer på ett **väl fungerande** sätt för att få utrustningen att fungera. Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö. Eleven kan använda **många** ämnesspecifika ord, begrepp och symboler på ett **ändamålsenligt** sätt i resonemang om teknik och tekniska lösningar, i egna frågor och i **välutvecklade** omdömen om olika arbetsprocesser.

Ämnesområden i inriktningen träningskolan

3.15 ESTETISK VERKSAMHET

Estetisk verksamhet är viktig för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av olika estetiska uttrycksformer som ger oss olika estetiska och känslomässiga upplevelser. Genom att arbeta med skapande verksamhet kan människor bearbeta intryck och utveckla sin kreativitet, nyfikenhet och skapande förmåga. Kunskaper om och i estetisk verksamhet ökar människors möjlighet att delta i samhällets kulturliv och i annan social gemenskap.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet estetisk verksamhet ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man kan skapa och gestalta med de olika estetiska uttrycksformerna bild, slöjd, musik, rytmik, lek och drama. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att uttrycka och kommunicera intryck och erfarenheter på ett mångsidigt sätt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas tilltro till sin förmåga att skapa med kreativitet och fantasi.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om färg, form och struktur samt om ljud, rytm och musik. Undervisningen ska även bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om olika hantverk och deras material, redskap och tekniker. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt handlag och sin nyfikenhet på att utforska och experimentera inom det estetiska området.

Undervisningen ska syfta till att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om olika sätt att skapa både för och nu och ett intresse för estetiska uttrycksformer i olika traditioner och kulturer. Genom undervisningen ska eleverna även stimuleras att använda samhällets kulturella utbud för att därigenom öka delaktigheten i sociala sammanhang.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om bild, musik, slöjd, rytmik, lek och drama.

Genom undervisningen inom ämnesområdet estetisk verksamhet ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- skapa genom bild, musik och slöjd,
- välja och använda olika material, tekniker, redskap, verktyg, instrument, ljud och rörelser,
- undersöka estetiska uttryck i olika konstformer, tidsepoker, traditioner och kulturer, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1–9

Estetisk framställning

- Olika sätt att skapa, till exempel imiterande och fritt.
- Färg, form och struktur. Deras betydelse för bilders och föremåls uttryck.
- Fotografering och filmande.
- Rytmik, rim och ramsor. Sång- och danslekar.
- Spel på musik- och rytminstrument.
- Digitala verktyg för ljud- och musikskapande samt bildframställning.
- Rollspel, till exempel utifrån sagor, händelser och känslor.
- Dramatisering av sånger och berättelser med ljud, musik och rörelse.
- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden och framställning. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar till en helhet.
- Hur färg, form och material påverkar slöjdföremåls uttryck.
- Presentationer, framträdanden och redovisningar, såväl med som utan digitala verktyg.

Material, redskap och tekniker

- Material som kan användas vid framställning av bilder och föremål, till exempel textil, trä och metall, och deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material. Hur material kan kombineras med digital teknik.
- Verktyg, redskap, instrument och maskiner som kan användas i estetisk verksamhet.
- Bildtekniker, till exempel teckning, målning och modellering.
- Bildhantering, såväl med som utan digitala verktyg.
- Hantverkstekniker med olika material, handverktyg och redskap, till exempel tovning och urholkning.
- Arbetsbeskrivningar, såväl med som utan digitala verktyg.

Estetisk verksamhet i samhället

- Bilder, film, musik, sång, dans och hantverksföremål från olika genrer, kulturer, traditioner och tidsperioder.
- Reklam- och nyhetsbilder och andra för eleven aktuella bilder. Hur de är uppbyggda och vilket budskap de förmedlar.
- Några slöjdmaterials ursprung och användning, till exempel ull och trä.
- Konst, arkitektur och design i samhället.

- Mode och trender i ungdomskulturen. Vad de kan signalera och hur de kan påverka individen.
- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet estetisk verksamhet för att till exempel kommunicera om bilder, musik och slöjd och för att utvärdera arbetsprocesser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för grundläggande kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **delta** i att framställa bilder och slöjdföremål i olika former och med olika tekniker. Eleven kan också **delta** dels i att sjunga och spela på instrument, dels i olika former av presentationer och framträdanden. Eleven **deltar** i att välja och använda material, tekniker, redskap och verktyg i bild- och slöjdarbetet. Eleven **deltar** också i att välja och använda instrument, ljud och rörelser för att musicera och dramatisera.

Eleven kan **delta** i att undersöka hur bilder, slöjdföremål och musik från olika tidsepoker, traditioner och kulturer är utformade. Dessutom **deltar** eleven i att undersöka vilka budskap olika bilder kan förmedla och hur mode, trender och musik kan påverka individen. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspela.

Kunskapskrav för fördjupade kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **framställa** bilder och slöjdföremål i olika former och med olika tekniker. Eleven kan också **sjunga och spela** på instrument och **göra** olika former av **presentationer och framträdanden**. Eleven **väljer och använder** lämpliga material, tekniker, redskap och verktyg i bild- och slöjdarbetet. Eleven **väljer och använder** också instrument, ljud och rörelser för att musicera och dramatisera.

Eleven kan **undersöka och beskriva** något om hur bilder, slöjdföremål och musik från olika tidsepoker, traditioner och kulturer är utformade. Dessutom **undersöker och beskriver** eleven vilka budskap olika bilder kan förmedla och hur mode, trender och musik kan påverka individen. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

3.16 KOMMUNIKATION

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom kommunikation utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Kommunikation ökar förutsättningarna för delaktighet i vardagen och i samhället.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet kommunikation ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i att samspela med andra och en tilltro till sin förmåga att aktivt påverka sin situation. Eleverna ska ges förutsättningar att kommunicera i olika sammanhang och kunna uttrycka sig med tydlig avsikt i tal och andra kommunikationsformer. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sitt språk och sin identitet.

Vidare ska undervisningen stimulera elevernas vilja att ta emot och tolka kommunikation. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla sin förmåga att lyssna, samtala och förstå. Undervisningen ska bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man uttrycker sig på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor. Genom undervisningen ska eleverna möta och uppleva såväl digitala som andra former av kommunikation, till exempel bilder, litteratur, film, teater, drama och rörelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna stimuleras att utveckla kunskaper om hur man söker information i olika källor och hur digitala verktyg för kommunikation kan användas. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar för ökad självständighet.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar för ökad delaktighet i sociala sammanhang.

För elever med annat modersmål än svenska ska undervisningen bidra till att eleverna stärks i sin utveckling till att bli flerspråkiga. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin ord- och begreppsförståelse både på svenska och modersmålet. Undervisningen ska på så sätt bidra till att eleverna utvecklar såväl sitt modersmål som sin identitet.

Genom undervisningen inom ämnesområdet kommunikation ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- samspela med andra,
- tolka olika former av kommunikativa uttryck,
- söka information från olika källor, och
- använda ord, begrepp, symboler och andra uttryckssätt för kommunikation.

Centralt innehåll

I årskurs 1–9

Samspela, tala och samtala

- Grundläggande kommunikativa mönster och strukturer: turtagning, hur man initierar, upprätthåller och avslutar samspel eller samtal.
- Kommunikation i olika sammanhang och miljöer, till exempel under rasten, i affären eller med digitala verktyg.
- Känslor, hur de kan uttryckas och tolkas.
- Kroppsspråk, tecken eller tal. Hur man kan uttrycka sin avsikt på olika sätt.
- Språkets struktur, ordföljd och meningsbyggnad.
- Kommunikationsverktyg. Hur de kan användas för att förstärka elevens kommunikation.

Tolka och förstå

- Bok- och bildsamtal. Berättande texter och poetiska texter för barn och unga: rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Tolka kommunikativa uttryck, till exempel kroppsspråk, tecken eller tal.
- Ordbilder utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- Bokstavsformer och ljud utifrån elevens erfarenhet och intresse.
- Handstil och att skriva med digitala verktyg.
- Möjligheter och risker vid egen kommunikation i digitala medier.

Informationssökning

- Information i vardagssituationer, till exempel scheman, symboler och instruktioner, såväl med som utan digitala verktyg.
- Informationssökning i olika medier och källor, till exempel tidningar, uppslagsböcker, bibliotek och sökmotorer på internet.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet kommunikation, till exempel för att samspela med andra.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för grundläggande kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **initiera och avsluta** kommunikation och uttrycker egna behov och känslor i kända sammanhang och miljöer. Eleven **tolkar** andras **avsikter** och visar det genom att samspele i kommunikationen.

Eleven **reagerar igenkännande** på språket i tal, sånger, ljudlekar och återkommande berättelser. Eleven kan på olika sätt **söka elevnära information** om vad som ska hända och vad som har hänt. Dessutom **deltar** eleven i att använda kommunikationsverktyg för att förmedla sig. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspele.

Kunskapskrav för fördjupade kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **initiera** kommunikation, **upprätthålla** den genom turtagning och **avsluta** den. Dessutom kan eleven **fråga, svara, beskriva och berätta** i olika sammanhang och med olika syften. Eleven **tolkar** andras **avsikter, behov och känslor** och visar det i kommunikationen. Eleven **förstår** också andra kommunikativa uttryck, kan **tolka** några elevnära ordbilder och **skriva** elevnära ord.

Eleven **förstår** språket i tal, sånger, ljudlekar och återkommande berättelser och kan **återberätta** delar av innehållet. Eleven kan på olika sätt **söka elevnära information och information om samhället** rörande vad som ska hända och vad som har hänt. Dessutom **använder** eleven kommunikationsverktyg för att förmedla sig. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

3.17 MOTORIK

Fysiska aktiviteter, rörlighet och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet. Genom rörelse skapas förutsättningar för nya erfarenheter och nytt lärande. Kropp, känslor och sinnen samverkar i den motoriska utvecklingen, som i sin tur främjar självständigheten och hälsan.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet motorik ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga att påverka sin omgivning. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att prova många olika slags rörelseaktiviteter.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om sambanden mellan rörelse, hälsa och livsstil. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. Därigenom syftar undervisningen till att främja elevernas självständighet och delaktighet i samhället.

Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Eleverna ska också få kännedom om risker och säkerhet vid fysiska aktiviteter och få kunskaper om hur man handlar i nödsituationer.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om idrott, hälsa och livsstil.

Genom undervisningen inom ämnesområdet motorik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kroppens förmåga att röra sig allsidigt i olika sammanhang,
- se samband mellan rörelse, hälsa och livsstil,
- genomföra olika aktiviteter i utemiljö och i naturen, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1–9

Rörelse

- Grundläggande motoriska rörelser. Deras sammansatta former i redskapsövningar, lekar, danser och rörelser till musik, såväl inomhus som utomhus.
- Finmotorik, till exempel handgrepp och ansiktsmotorik.

- Lekar, danser och andra rörelseaktiviteter och deras regler.
- Rörelser i vatten, till exempel balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Olika träningsformer och hur de utvecklar kondition, styrka och smidighet.
- Samband mellan rörelse, hälsa och livsstil.
- Klädsel för olika aktiviteter samt betydelsen av omklädning och dusch.
- Arbetsställningar och belastningar vid fysiska aktiviteter. Förebyggande av skador, till exempel genom uppvärmning och allsidig träning.
- Samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, kroppsuppfattning och självbild.

Friluftsliv och utevistelse

- Undersöka och orientera sig i närmiljön, såväl med som utan digitala verktyg.
- Rörelseaktiviteter i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider. Allemansrättens grunder.
- Hänsynstagande och säkerhet i samband med fysiska aktiviteter.
- Planera och genomföra olika friluftaktiviteter.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet motorik för att till exempel kommunicera om rörelse, hälsa och livsstil.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för grundläggande kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **delta** i att använda fin- och grovmotorik i olika aktiviteter både inomhus och utomhus. Eleven **deltar** i att utföra rörelser med balans och kroppskontroll. Eleven kan också **delta** i lekar, danser och andra rörelseaktiviteter. Dessutom **deltar** eleven i olika former av vattenaktiviteter. Eleven kan **delta** i kommunikation om betydelsen av rörelse och fysisk aktivitet när det gäller att få en god kroppsuppfattning, främja hälsan och förebygga skador. Dessutom **deltar** eleven i kommunikation om samband mellan fysisk aktivitet, väderlek och klädval och samband mellan fysisk aktivitet och hygien. Eleven **deltar** i att använda kunskaperna i olika situationer.

Eleven kan **delta** i varierade utomhusaktiviteter under olika förhållanden och **medverkar** då i att följa allemansrättens regler. Eleven **deltar** i kommunikation om hur man kan hantera nödsituationer i samband med rörelseaktiviteter inomhus och utomhus. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspele.

**Kunskapskrav för fördjupade kunskaper i slutet av årskurs 9
(efter elevens förutsättningar)**

Eleven kan **använda** fin- och grovmotorik i olika aktiviteter både inomhus och utomhus med medvetna och avsiktliga rörelser. Eleven **utför** rörelser på ett funktionellt sätt med balans och kroppskontroll. Eleven kan **genomföra** lekar, danser och andra rörelseaktiviteter och **följa** några regler. Dessutom **genomför** eleven olika former av vattenaktiviteter och **förflyttar** sig i vatten. Eleven kan **kommunicera om och beskriva** betydelsen av rörelse och andra aktiviteter när det gäller att främja hälsan och förebygga skador. Eleven **beskriver** också några samband mellan fysiska aktiviteter, kroppsuppfattning och självbild. Dessutom **kommunicerar** eleven **om och beskriver** samband mellan fysisk aktivitet, väderlek och klädval och samband mellan fysisk aktivitet och hygien. Eleven **använder** kunskaperna i olika situationer.

Eleven kan **genomföra** varierade utomhusaktiviteter och **anpassar sig** då efter olika förhållanden och **följer** allemansrättens regler. Eleven **kommunicerar** om och ger exempel på hur man kan hantera nödsituationer i samband med rörelseaktiviteter inomhus och utomhus. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

3.18 VARDAGSAKTIVITETER

Människor har i alla tider och i alla samhällen försökt förstå sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig och att utveckla ett samhälle som präglas av demokratiska värden är ett gemensamt ansvar. Kunskaper om hem och samhälle ger människor förutsättningar att orientera sig i en allt mer globaliserad och digitaliserad värld och ta ansvar för sitt handlande.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet vardagsaktiviteter ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om mönster och rutiner som ingår i vardagen. Eleverna ska ges förutsättningar att ta initiativ till, planera och genomföra aktiviteter som har betydelse för praktiska situationer i hemmet. På så sätt ska undervisningen bidra till ökad självständighet hos eleven och tilltro till den egna förmågan att agera.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om sin närmiljö och dess historia för att på så sätt få perspektiv på det förflutna, nutiden och framtiden. Genom undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika geografiska platser och en rumslig medvetenhet för att på så sätt få en ökad förståelse för sin omvärld. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om olika religioner, en förståelse för olika livsfrågor samt perspektiv på sig själva i relation till andra människor. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om de mänskliga rättigheterna och om demokratiska processer.

Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om olika servicefunktioner i samhället samt om närområdets kultur- och fritidsutbud.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om vardagsliv och samhälle.

Genom undervisningen inom ämnesområdet vardagsaktiviteter ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- välja, planera och genomföra aktiviteter i vardagsmiljön,
- undersöka närmiljön, dess natur, historia och traditioner,
- undersöka kristendomen, andra religioner och andra livsåskådningar,
- reflektera över demokratiska värden, principer och arbetssätt,
- söka information om service- och kulturutbud, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1–9

Vardagsrutiner och vardagsmiljö

- Recept och instruktioner och hur de kan läsas och följas.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta.
- Rutiner för måltider och hur måltider kan arrangeras för att skapa gemenskap och välbefinnande.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Samband mellan mat och hälsa.
- Rutiner vid inköp. Planering och genomförande.
- Konsumentkunskap, till exempel kvalitet och jämförpris.
- Återvinning och hur den fungerar.
- Tvätt, rengöring och vård av olika material och ytor i hemmet. Miljövänliga metoder för detta.
- Redskap, verktyg och teknisk utrustning som används i hemmet.
- Olycksrisker i hemmet och hur de kan förebyggas.
- Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv.

Omvärld

- Närmiljön och dess historia, kulturarv, traditioner och högtider.
- Sverige och världen, platser som har betydelse för eleven.
- Kristendomen i det svenska samhället förr och nu. Några högtider och några av de vanligaste psalmerna.
- Några religiöst motiverade levnadsregler och berättelser från kristendom, islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Samhällsfunktioner och samhällsservice, till exempel räddningstjänst och sjukvård samt fritids- och kulturutbud i närsamhället. Metoder för att söka information, såväl med som utan digitala verktyg.
- Utbildningsvägar, yrken och verksamheter i samhället samt entreprenörskap.
- Aktuella frågor och debatter i samhället.
- Reklam och information i såväl digitala som andra medier.

Leva tillsammans

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.

- Ansvarsfullt agerande vid användning av digitala och andra medier.
- Värdegrund, demokrati och alla människors lika värde, till exempel barnkonventionen, elevråd och klassråd.
- Regler och lagar med betydelse för eleven. Trafikregler och hur man betar sig i trafiken på ett säkert sätt.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet vardagsaktiviteter för att till exempel kommunicera om vardagsliv och samhälle.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för grundläggande kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **delta** i matlagning och andra arbetsuppgifter som förekommer i vardagsmiljö. I arbetet **deltar** eleven i att använda redskap och livsmedel på ett säkert och fungerande sätt. Eleven **deltar** vid återvinning och källsortering och i kommunikation om olycksrisker och hur olyckor kan förebyggas. Eleven kan **delta** i att orientera sig i närmiljön genom att visa igenkännande och samspela. Dessutom **deltar** eleven i att beskriva platser och miljöer som har betydelse för eleven i Sverige, Europa och övriga delar av världen.

Eleven kan **delta** i kommunikation om levnadsregler och berättelser i världsreligionerna och **deltar** i att beskriva någon kristen tradition och högtid. Dessutom **deltar** eleven i kommunikation om livsfrågor som har betydelse för eleven. Eleven kan **delta** i kommunikation om demokrati och mänskliga rättigheter. Eleven **deltar** också i något gemensamt beslut i skolan. Eleven kan **delta** i att hämta information från olika källor. Eleven kan också **delta** i kommunikation om samhällsinformation och reklam och om aktuella samhällsfrågor och nyheter. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspela.

Kunskapskrav för fördjupade kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **laga mat och genomföra** andra arbetsuppgifter som förekommer i vardagsmiljö. I arbetet **använder** eleven redskap och livsmedel på ett säkert och fungerande sätt. Eleven **återvinner och källsorterar och kommunicerar** om olycksrisker och hur olyckor kan förebyggas. Eleven kan **orientera sig** i närmiljön. Dessutom **beskriver** eleven miljöer i närområdet och på hemorten samt platser som har betydelse för eleven i Sverige, Europa och övriga delar av världen.

Eleven kan **kommunicera** om levnadsregler och berättelser i världsreligionerna och **beskriver** någon kristen tradition och högtid. Dessutom **kommunicerar** eleven om livsfrågor som har betydelse för eleven. Eleven kan **kommunicera** om demokrati och

mänskliga rättigheter utifrån olika frågor och egna erfarenheter. Eleven **beskriver** också och **bidrar** till demokratiska beslut i skolan och **ger exempel** på barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Eleven kan **hämta** information från olika källor. Eleven kan också **kommunicera** om samhällsinformation och reklam och om aktuella samhällsfrågor och nyheter. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

3.19 VERKLIGHETSUPPFATTNING

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Att veta hur företeelser i omvärlden hänger samman är en förutsättning för att verkligheten ska vara begriplig. Med kunskaper om människan och naturen får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling. Matematik är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhälls-, sociala, tekniska och digitala utvecklingen. I vår tid med den ökande digitaliseringen ställs allt högre krav på tekniskt kunnande i vardagslivet. För att förstå teknikens roll för individen, samhället och miljön behöver den teknik som omger oss göras synlig och begriplig.

Syfte

Undervisningen inom ämnesområdet verklighetsuppfattning ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om människa och natur och om samband mellan dem. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna ges förutsättningar att samspela med naturen och sin omgivning.

Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar en matematisk förståelse och därigenom en förmåga att strukturera vardagen och lösa praktiska problem. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper i att ordna sina erfarenheter utifrån rum, tid, kvalitet och kvantitet. Undervisningen bidrar därigenom till att eleverna ges förutsättningar att tolka, beskriva och påverka sin verklighet. Vidare ska eleverna genom undervisningen ges möjligheter att använda digitala verktyg och utveckla kunskaper om programmering.

Undervisningen ska bidra till att eleverna stimuleras till en utforskande hållning och en förmåga att använda sina kunskaper i olika situationer. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att se konsekvenserna av eget och andras handlande samt uppfatta samband mellan orsak och verkan.

Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om naturvetenskapliga företeelser och teknik. På så sätt ska eleverna få en ökad förståelse för omvärlden och en tilltro till den egna förmågan att hantera vardagliga situationer.

Vidare syftar undervisningen till att eleverna utvecklar kunskaper om ämnesspecifika begrepp, symboler och uttrycksformer. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att bli delaktiga i samtal om naturvetenskap, matematik och teknik.

Genom undervisningen inom ämnesområdet verklighetsuppfattning ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper om människa och natur,
- ordna händelser och upplevelser i tid och rum,
- sortera föremål utifrån kvalitet och kvantitet,

- reflektera över samband mellan orsak och verkan,
- identifiera och reflektera över tekniska lösningar i vardagen utifrån funktion, och
- använda ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet.

Centralt innehåll

I årskurs 1–9

Människa, djur och natur

- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.
- Människokroppen och kroppsdelars namn och funktioner.
- Puberteten och hur den inverkar på individen. Sexualitet, reproduktion, kärlek och olika slags relationer samt preventivmetoder.
- Växter och djur, deras namn, livsvillkor och levnadsmiljöer.
- Återkommande mönster i naturen, till exempel dygn, årstider och vädertyper. Hur detta kan påverka människor, djur och växter.
- Vattnets olika former och kretslopp i naturen.

Tid

- Tidsuppfattning, till exempel länge, före och strax.
- Uttryck för tid som beskriver nutid, dåtid och framtid samt uppdelning av tid, till exempel morgon, veckodag och årstid.
- Planering av händelser i tidsföljd och tidsåtgång för aktiviteter.

Rum

- Lägesord och hur de används för att beskriva placering i rummet, till exempel här, under och framför.
- Avstånd, riktning, riktmärken och kännemärken och hur de används vid förflyttning.
- Avbildningar av verkligheten och förhållandet mellan original och till exempel bild, foto och film.

Kvalitet

- Likheter och olikheter. Hur föremål kan jämföras, sorteras och kategoriseras utifrån sina egenskaper.
- Strukturer och egenskaper hos olika material och hur de kan upplevas, till exempel varmt, blankt och mjukt.
- Geometriska figurer och namn på några av dessa, till exempel cirkel, kvadrat och triangel.

Kvantitet

- Längd, volym och massa och hur de kan mätas, storleksordnas och jämföras.
- Heltal. Hur de benämns, storleksordnas och används för att ange antal och ordning. Ramsräkning.
- Sedlar och mynt. Hur de kan sorteras efter värde.
- Pengars användning. Vad några vanliga varor kan kosta. Digitala betalningssätt.
- De fyra räknesätten i praktiska situationer.

Orsak och verkan

- Metoder och strategier för att påverka situationer och lösa problem, till exempel ta på jacka när det är kallt och tända ljuset när det är mörkt.
- Konsekvenser av olika val och handlingar som rör kroppen.
- Hur människans olika val och handlingar kan påverka naturen och miljön och vad detta innebär för en hållbar utveckling, till exempel källsortering och val av färdmedel.
- Risker i närmiljön, till exempel kemikalier och elektricitet.

Tekniska lösningar

- Undersökande av hur några vardagliga föremål fungerar.
- Föremål där enkla mekanismer såsom hävstänger används för att uppnå en viss funktion, till exempel på lekplatsen och i hemmet.
- Hur datorer används och några av datorns grundläggande delar för inmatning, utmatning och lagring av information, till exempel tangentbord, skärm och hårddisk.
- Några vardagliga föremål som styrs av datorer och program. Hur programmering används för att styra föremål, till exempel för rörelse.
- Redskap, teknisk utrustning och digitala verktyg i närmiljön. Hur de används på ett ändamålsenligt och säkert sätt.

Ämnesspecifika begrepp

- Ord, begrepp och symboler inom ämnesområdet verklighetsuppfattning för att till exempel kommunicera om människa, djur och natur.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för grundläggande kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **identifiera** människans sinnen och kroppsdelar och **delta** i kommunikation om människans pubertet, sexualitet och reproduktion. Utifrån upplevelser i närmiljön kan eleven **urskilja och reagera** på några egenskaper hos växter och djur. Dessutom

deltar eleven i kommunikation om några växters och djurs livsvillkor och levnadsmiljöer. Eleven **deltar** i observationer av dygn, årstider och vädertyper. Eleven **deltar** också i kommunikation om vattnets olika former och vattnets betydelse för liv på jorden. Eleven **reagerar** igenkännande i bekanta miljöer och **samspelar** inför händelser. Dessutom **deltar** eleven i övningar om objekts beständighet och i bedömningar av avstånd och riktning. Eleven kan **delta** i ramsräkning.

Eleven **deltar** också i att sortera konkret material utifrån likheter, olikheter, storlek, mängd, kvalitet och form. Utifrån att eleven **urskiljer och reagerar** på olika egenskaper hos vardagsföremål kan eleven **delta** i att göra val. Eleven kan **delta** i kommunikation om orsak och verkan och i att använda metoder och strategier för att påverka och lösa situationer i vardagen. Dessutom **deltar** eleven i kommunikation om hur olika val och handlingar påverkar naturen och om hur risker i närmiljön kan undvikas. Eleven **deltar** i undersökningar av hur några tekniska föremål används och fungerar och i kommunikation om hur redskap och teknisk utrustning kan användas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven **identifierar** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt genom att visa igenkännande och samspela.

Kunskapskrav för fördjupade kunskaper i slutet av årskurs 9 (efter elevens förutsättningar)

Eleven kan **berätta** om människans sinnen och kroppsdelar och deras funktion och **kommunicera** om människans pubertet, sexualitet och reproduktion. Utifrån egna upplevelser och undersökningar i närmiljön kan eleven **beskriva** återkommande mönster i naturen och **ge exempel** på några växter och djur och deras egenskaper. Dessutom kan eleven **berätta** om några växters och djurs livsvillkor och levnadsmiljöer. Eleven **gör** observationer av dygn, årstider och vädertyper. Eleven **ger** också **exempel** på vattnets olika former och vattnets betydelse för liv på jorden. Eleven **planerar** nutida och framtida aktiviteter i sin vardag vad gäller plats, klockslag och tidsåtgång och **kommunicerar** om tidigare och kommande händelser. Dessutom **kommunicerar** eleven om objekt och deras beständighet och kan **göra** en enkel skiss av klassrummet och en enkel karta över skolans omgivning. Eleven kan **ramsräkna, läsa och ordna tal** inom heltalsområdet och **lösa** matematiska uppgifter med betydelse för eleven.

Eleven **beskriver och sorterar** också konkret material utifrån likheter, olikheter, storlek, mängd, kvalitet och form. Utifrån att eleven **urskiljer och beskriver** olika egenskaper hos vardagsföremål kan eleven **göra** egna val. Dessutom **jämför** eleven några olika sträckor, massor och volymer och **sorterar** sedlar och mynt efter värde. Eleven kan **kommunicera** om orsak och verkan och **använda** metoder och strategier för att påverka och lösa situationer i vardagen. Dessutom **kommunicerar** eleven om hur olika val och handlingar påverkar naturen och förutsättningarna för en hållbar utveckling och **ger exempel** på hur risker i närmiljön kan undvikas. Eleven **jämför och beskriver** hur några vardagliga tekniska föremål används och fungerar och **ger exempel** på hur redskap och teknisk utrustning kan användas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Eleven **använder** ord, begrepp och symboler på ett i sammanhanget relevant sätt.

Utbildningen i grundsärskolan ska följa de förordningar och föreskrifter som styr verksamheten. Den samlade läroplanen för grundsärskolan innehåller tre delar. Skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer, samt kursplaner och kunskapskrav för de ämnen och ämnesområden som finns i skolformen.

Skolverket

www.skolverket.se

ISBN: 978-91-7559-308-1